

Brüssel, 2.3.2016
COM(2016) 107 final

2016/0060 (CNS)

Ettepanek:

NÕUKOGU MÄÄRUS

**kohtualluvuse, kohaldatava õiguse ning otsuste tunnustamise ja täitmise kohta
registreeritud kooselust tulenevaid varalisi tagajärgi käsitlevates asjades**

SELETUSKIRI

1. ETTEPANEKU TAUST

1.1. Üldine taust

Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 67 lõikes 1 on sätestatud, et liit moodustab vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala, kus austatakse põhiõigusi ning erinevaid õigussüsteeme ja -traditsioone. Sama artikli lõikega 4 on ette nähtud, et liit hõlbustab õiguskaitse kättesaadavust eelkõige tsiviilasjades tehtud kohtuotsuste ja kohtuväliste otsuste vastastikuse tunnustamise põhimõtte kaudu. Sama lepingu artiklis 81 nimetatakse sõnaselgelt meetmeid, mille eesmärk on tagada „kohtuotsuste ja kohtuväliste otsuste vastastikune tunnustamine ja täitmine liikmesriikide vahel” ja „liikmesriigis kohaldatavate rahvusvahelise eraõiguse normide ja kohtualluvust reguleerivate normide kokkusobivus”. Sellest lähtuvalt on juba vastu võetud mitu õigusakti, eelkõige 27. novembri 2003. aasta määrus (EÜ) nr 2201/2003, mis käsitleb kohtualluvust ning kohtuotsuste tunnustamist ja täitmist kohtuasjades, mis on seotud abieluasjade ja vanemliku vastutusega, ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1347/2000, kuid registreeritud kooselust tulenevad varalised tagajärjed ei kuulu nende kohaldamisalasse.

Nõukogu võttis 30. novembril 2000¹ vastu programmi tsiviil- ja kaubandusasjades tehtud otsuste vastastikuse tunnustamise kohta. Sellega nähti ette töötada välja dokument kohtualluvuse ning otsuste tunnustamise ja täitmise kohta „abieluvararežiime ja mitteabieluliste paaride lahkuminekul varalisi tagajärgi” käsitlevates asjades. Euroopa Ülemkogu 4.–5. novembri 2004. aasta kohtumisel vastu võetud Haagi programmis², milles seati esmatähtsaks ülesandeks vastastikuse tunnustamise programmi rakendamine, kutsuti komisjoni esitama rohelist raamatut „seaduste konflikti kohta abieluvara käsitlevates asjades, sealhulgas kohtualluvuse ja vastastikuse tunnustamise küsimustes”, ning rõhutati vajadust võtta 2011. aastaks selles valdkonnas vastu õigusakt.

11. detsembril 2009 Euroopa Ülemkogu vastu võetud Stockholmi programmis nimetati samuti, et vastastikust tunnustamist tuleks laiendada abielusuhtest tulenevatele varalistele õigustele ning lahkuminekul varalistele tagajärgedele.

27. oktoobril 2010 vastu võetud 2010. aasta aruandes ELi kodakondsuse kohta (ELi kodanike õigusi piiravate takistuste kõrvaldamine)³ tuvastas komisjon rahvusvaheliste paaride omandiõigusega seotud ebakindluse kui peamise takistuse, millega ELi kodanikud puutuvad kokku igapäevaelus, kui nad kasutavad väljaspool oma kodumaad õigusi, mis EL on neile andnud. Komisjon teatas aruandes, et olukorra lahendamiseks võetakse 2011. aastaks vastu ettepanek õigusakti kohta, mis võimaldab rahvusvahelistel paaridel (olgu tegemist abielupaaride või registreeritud elukaaslastega) teha lihtsamini kindlaks, millised kohtud on pädevad nende omandiõigustega seotud asju menetlema ja millised õigusaktid nende suhtes kehtivad.

16. märtsil 2011 tegi komisjon ettepaneku⁴ võtta vastu nõukogu määrus kohtualluvuse, kohaldatava õiguse ning otsuste tunnustamise ja täitmise kohta abieluvararežiime käsitlevates asjades ning ettepaneku⁵ võtta vastu nõukogu määrus kohtualluvuse, kohaldatava õiguse ning otsuste

¹ EÜT L 12, 15.1.2001, lk 1.

² ELT L 53, 3.3.2005, lk 1.

³ KOM(2010) 603.

⁴ KOM(2011) 126.

⁵ KOM(2011) 127.

tunnustamise ja täitmise kohta registreeritud kooselust tulenevaid varalisi tagajärgi käsitlevates asjades⁶.

Kavandatud nõukogu määruste ettepaneku õiguslik alus on Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 81 lõige 3. Ettepanekutes käsitleti tsiviilasjades tehtavat õiguslast koostööd ning see sisaldas „perekonnaõigusega seonduvaid aspekte”. Sellest õiguslikust alusest lähtuvaid meetmeid võtab nõukogu vastu ühehäälselt pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendiga. Euroopa Parlament esitas oma arvamuse 10. septembril 2013⁷.

Komisjoni ettepanekuid arutati nõukogu tsiviilõiguse töörühmas (abieluvararežiimid ja registreeritud kooselust tulenevad varalised tagajärjed) kuni 2014. aasta lõpuni. Detsembris 2014 otsustas nõukogu anda raskustes liikmesriikidele järelemõtlemiseaega; see aeg ei tohiks siiski ületada üht aastat. Nõukogu järeldas 3. detsembril 2015 toimunud kohtumisel, et abieluvararežiime ja registreeritud kooselust tulenevaid varalisi tagajärgi käsitlevate ettepanekute vastuvõtmise suhtes ei jõutud üksmeelele ning seetõttu ei ole selles valdkonnas liidus tervikuna võimalik koostöö eesmärke mõistliku aja jooksul saavutada. Samuti märkis nõukogu, et mitu liikmesriiki väljendasid valmisolekut positiivselt meelestatuna kaaluda ettepanekuga hõlmatud valdkondades tõhustatud koostööd.

2015. aasta detsembrist kuni 2016. aasta veebruarini saatsid 17 liikmesriiki⁸ komisjonile taotluse, milles kinnitasid, et soovivad teha üksteisega tihedamat koostööd rahvusvaheliste paaride abieluvararežiimide valdkonnas, täpsemalt abieluvararežiime käsitlevates asjades kohtualluvuse, kohaldatava õiguse ning otsuste tunnustamise ja täitmise valdkonnas, samuti registreeritud kooselust tulenevaid varalisi tagajärgi käsitlevates asjades kohtualluvuse, kohaldatava õiguse ning otsuste tunnustamise ja täitmise valdkonnas, ning palusid komisjonil esitada nõukogule vastavasisuline ettepanek.

Ettepanek vastu võtta nõukogu otsus, millega antakse luba tõhustatud koostööks kohtualluvuse, kohaldatava õiguse ning otsuste tunnustamise ja täitmise valdkonnas rahvusvaheliste paaride varalisi suhteid käsitlevates asjades, mis hõlmavad nii abieluvararežiime kui ka registreeritud kooselust tulenevaid varalisi tagajärgi; komisjon võttis 17 liikmesriigi taotlusele (edaspidi „osalevad liikmesriigid”) reageerides ühel ajal vastu nii käesoleva ettepaneku võtta vastu nõukogu määrus registreeritud kooselust tulenevate varaliste tagajärgede kohta kui ka paralleelse ettepaneku võtta vastu nõukogu määrus abieluvararežiimide kohta, mis mõlemad rakendavad tõhustatud koostöö põhimõtet. Ettepanek vastu võtta nõukogu otsus sisaldab üksikasjalikku hinnangut selle kohta, millised õiguslikud tingimused reguleerivad tõhustatud koostöö kehtestamist ja kuivõrd see on asjakohane rahvusvaheliste paaride vararežiimide valdkonnas kohtualluvuse, kohaldatava õiguse ning otsuste tunnustamise ja täitmise puhul, hõlmates nii abieluvararežiime käsitlevad asjad kui ka registreeritud kooselust tulenevad varalised tagajärjed.

⁶ Aluslepingutele lisatud Taani seisukohta käsitleva protokolli artiklite 1 ja 2 kohaselt Taani käesoleva määruse vastuvõtmisel ei osalenud ning seega ei olnud see määrus Taani suhtes siduv ega kuulunud Taanis kohaldamisele. Aluslepingutele lisatud Ühendkuningriigi ja Iirimaa seisukohta käsitleva protokolli artiklite 1 ja 2 kohaselt ei teatanud Ühendkuningriik ega Iirimaa oma soovist osaleda kõnealuse määruse ettepaneku vastuvõtmisel ega kohaldamisel.

⁷ A7-0253/2013

⁸ Rootsi, Belgia, Kreeka, Horvaatia, Sloveenia, Hispaania, Prantsusmaa, Portugal, Itaalia, Malta, Luksemburg, Saksamaa, Tšehhi Vabariik, Madalmaad, Austria, Bulgaaria ja Soome.

1.2. Ettepaneku põhjused ja eesmärgid

Kodanike suurenev liikuvus sisepiirideta alal suurendab märkimisväärselt mis tahes vormis kooselude arvu eri liikmesriikide kodanike vahel, kes elavad mõnes muus liikmesriigis kui nende päritoluliikmesriigis või soetavad vara mitmes liikmesriigis. Konsortiumi ACCER-UCL 2003. aastal tehtud uuring⁹ näitas, kui olulise osa moodustavad rahvusvahelised paarid liidus ning praktilist ja õiguslikku laadi probleeme, millega nad puutuvad kokku nii oma vara igapäevase valitsemise käigus kui ka selle jagamisel, kui paar lahutab või üks pooltest sureb. Kuigi abielu on levinuim kooseluvorm, on hakatud kasutama ka muid vorme, nende hulgas registreeritud kooselu, mille puhul kaks stabiilselt koos elavat inimest registreerivad ametlikult oma kooselu ametiasutuses. Oma kooselu registreerinud paaride jaoks tekitavad tihti probleeme suured erinevused kohaldatavates sätetes, millega on reguleeritud sellisest kooselust tulenevad varalised õigused ja seda nii materiaalsoiguses kui ka rahvusvahelises eraõiguses.

Võttes arvesse registreeritud kooselu ja abielu eripärasid ning nendest kooseluvormidest tulenevaid erinevaid õiguslikke tagajärgi, esitab komisjon kaks eraldiseisvat määruse ettepanekut: ühe kohtualluvuse, kohaldatava õiguse ning otsuste tunnustamise ja täitmise kohta registreeritud kooselust tulenevaid varalisi tagajärgi käsitlevates asjades ning teise kohtualluvuse, kohaldatava õiguse ning otsuste tunnustamise ja täitmise kohta abielurežiime käsitlevates asjades. Need kaks ettepanekut on rakendusmeetmed tõhustatud koostööks rahvusvaheliste paaride vararežiimide valdkonnas kohtualluvuse, kohaldatava õiguse ning otsuste tunnustamise ja täitmise puhul, hõlmates nii abieluvararežiime käsitlevad asjad kui ka registreeritud kooselust tulenevad varalised tagajärjed.

Käesoleva ettepaneku eesmärk on luua Euroopa Liidus selge õiguslik raamistik, mis hõlmaks kohtualluvuse kindlaksmääramist ja kohaldatavat õigust registreeritud kooselust tulenevate varaliste tagajärgede puhul, ning hõlbustada selles valdkonnas otsuste ja muude dokumentide ringlemist liikmesriikide vahel.

2. KONSULTEERIMISE TULEMUSED JA MÕJUHINNANG

Komisjon korraldas enne 2011. aasta ettepaneku koostamist ulatuslikud konsultatsioonid, kuhu kaasas liikmesriigid, teised liidu institutsioonid ja üldsuse. Pärast 2003. aastal tehtud uuringut avaldas komisjon 17. juulil 2006 rohelise raamatu kollisiooninormide kohta abieluvara käsitlevates asjades¹⁰, sealhulgas kohtualluvuse ja vastastikuse tunnustamise küsimustes, mis pani aluse laiale konsulteerimisele selles valdkonnas. Komisjon moodustas ettepaneku koostamiseks eksperdirühma (PRM/III). Rühma kuulusid asjaomaste kutsealade töötajad, kes esindasid Euroopa erinevaid õiguskultuure. Rühm kohtus ajavahemikus 2008–2010 viis korda. Komisjon korraldas 28. septembril 2009 avaliku arutelu, millest võttis osa sadakond inimest. Mõttevahetustes leidis kinnitust vajadus võtta selles valdkonnas vastu ELi õigusakt, mis hõlmaks eelkõige kohaldatavat õigust, kohtualluvust ning otsuste tunnustamist ja täitmist. 23. märtsil 2010 toimus ka kohtumine liikmesriikide ekspertidega, kus arutati koostamisjärgus oleva ettepaneku peamisi suundi. Komisjon tegi ka ühise mõjuhinngu kummalegi määruse ettepanekule, mis käsitlevad vastavalt registreeritud kooselust tulenevaid varalisi tagajärgi ja abieluvararežiime.

⁹ *Uuring abielupaaride abieluvararežiimide ja mitteabieluliste paaride varaliste suhete kohta rahvusvahelises eraõiguses ja Euroopa Liidu liikmesriikide siseõiguses*, Consortium ASSER-UCL.

¹⁰ Vaata: http://europa.eu.int/comm/justice_home/doc_centre/civil/studies/doc_civil_studies_en.htm
KOM(2006) 400.

Kõnealused kaks uut ettepanekut abieluvararežiimide ja registreeritud kooselust tulenevate varaliste tagajärgede kohta sisaldavad samalaadseid lahendusi nagu pakuti välja 2011. aasta ettepanekutes, kuid arvesse on võetud ka nõukogus ja Euroopa Parlamendis kuni 2015. aasta lõpuni toimunud arutelusid.

3. ETTEPANEKU ÕIGUSLIK KÜLG

3.1. Õiguslik alus

Käesoleva ettepaneku õiguslik alus on Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 81 lõige 3, millega antakse nõukogule õigus võtta ühehäälsel otsusega vastu piiriülese toimega meetmeid perekonnaõiguse valdkonnas, olles eelnevalt konsulteerinud Euroopa Parlamendiga.

Nagu abieluvararežiimide puhulgi peab nii registreeritud elukaaslaste vaheliste kui ka nende ja kolmandate isikute vaheliste varaliste suhete tekkimiseks kooselu olema eelnevalt registreeritud. Registreeritud kooselude varalised tagajärjed tekivad kooselu registreerimisel, nagu abieluvararežiim tekib abiellumisel, ja need lõpevad kooselu lõppemisel. Registreerides kooselu ametiasutuses, luuakse registreeritud elukaaslaste vahel suhe, mis on stabiilne ja õiguslikult tunnustatud. Enamiku liikmesriikide õiguses, millega on ette nähtud kooselu suhtes kohaldatavad sätted, samastavad kooselu nii palju kui võimalik abieluga.

Ettepaneku eesmärk on luua registreeritud kooselu varalisi suhteid käsitlev kõikehõlmav rahvusvahelise eraõiguse sätete kogum. Seepärast käsitletakse ettepanekus registreeritud kooselust tulenevate varaliste tagajärgede asjus kohtualluvuse, kohaldatava õiguse ning otsuste tunnustamise ja täitmise küsimusi. Ettepanekus sisalduvaid sätteid kohaldatakse üksnes piiriüleste olukordade suhtes. Aluslepingu artikli 81 lõike 3 piiriülesuse nõue on seega täidetud. Käesoleva ettepanekuga üksnes reguleeritakse registreeritud kooselust tulenevaid varalisi tagajärgi, mitte ei määratleta registreeritud kooselu institutsiooni ega kohustata teist liikmesriiki registreeritud kooselu tunnustama.

3.2. Subsidiaarsuse põhimõte

Käesoleva ettepaneku eesmärgi ei ole võimalik saavutada muul viisil kui võttes vastu registreeritud kooselust tulenevaid varalisi tagajärgi reguleerivad ühised eeskirjad, mis peavad olema kõikide liikmesriikide jaoks ühesugused, et tagada kodanike jaoks õiguskindlus ja etteaimatavus. Seepärast oleksid liikmesriikide ühepoolsed meetmed selle eesmärgiga vastuolus. Kehtivad rahvusvahelised konventsioonid selles valdkonnas puuduvad, välja arvatud rahvusvahelise perekonnaseisukomisjoni 5. septembri 2007. aasta konventsioon registreeritud kooselu tunnustamise kohta. See konventsioon aga hõlmab vaid registreeritud kooselu tunnustamist ega ole jõustunud, mistõttu see kõigi eelduste kohaselt ei lahenda käesolevas määruuses käsitletud ulatuslikke probleeme, millele osutati nii mõjuhinnaangus kui ka avalikes aruteludes. Arvestades liidu kodanike kogetavate probleemide laadi ja ulatust on ettepaneku eesmärgi võimalik saavutada ainult liidu tasandil.

3.3. Proportsionaalsuse põhimõte

Ettepanek on proportsionaalsuse põhimõttega kooskõlas, kuna ta piirdub rangelt eesmärkide saavutamiseks vajalikuga. Selle eesmärk ei ole ühtlustada liikmesriikide materiaalsoigust registreeritud kooselust tulenevate varaliste suhete valdkonnas ja see ei mõjuta registreeritud kooselust tuleneva vara jagamise maksustamisel liikmesriikides kehtivat korda. Ettepanekuga ei kaasne kodanikele finants- ega halduskoormust. Ettepanekuga kaasneb ainult väga piiratud määral lisakohustusi asjaomastele riiklikele ametiasutustele.

3.4. Mõju põhiõigustele

Vastavalt Euroopa Liidu strateegiale põhiõiguste harta¹¹ rakendamiseks kontrollis komisjon, et ettepanekus järgitaks hartas loetletud õigusi.

Sellega ei kahjustata õigust era- ja perekonnaelu austamisele ega õigust abielluda ja luua perekond nende õiguste kasutamist reguleerivate siseriiklike õigusaktide kohaselt, nagu see on ette nähtud vastavalt harta artiklites 7 ja 9.

Harta artiklis 17 osutatud õigust omandile toetatakse. Etteaimatavus paari kogu vara suhtes kohaldatava õiguse suhtes võimaldab neil oma omandiõigust paremini kasutada.

Komisjon on samuti kontrollinud, et ettepanek vastab harta artiklile 9, milles on sätestatud õigus abielluda ja õigus luua perekond kooskõlas riiklike seadustega, ning harta artiklile 21, millega keelatakse igasugune diskrimineerimine.

Ettepanekuga parandatakse õiguskaitse kättesaadavust kodanike, eelkõige oma kooselu registreerinud elukaaslaste jaoks liidus. Asjaomaste sätetega hõlbustatakse harta artikli 47 rakendamist, mis käsitleb õigust tõhusale õiguskaitsevahendile ja õiglasele kohtulikule arutamisele. Sätestades kohtualluvuse kindlaksmääramiseks objektiivsed kriteeriumid, hoitakse ära paralleelsed menetlused ja aktiivsema poole katsed ennetada teist poolt, andes asja menetlusse oma valitud kohtusse.

3.5. Õigusakti valik

Selleks et tagada kodanike jaoks õiguskindlus ja etteaimatavus, on vaja selgeid ja ühtseid eeskirju, mida on sobivaim kehtestada määruse vormis. Kavandatud eeskirjad, mis käsitlevad kohtualluvust, kohaldatavat õigust ning otsuste vaba ringlemist, on üksikasjalikud ja täpsed ning ei vaja ülevõtmist riiklikku õigusse. Õiguskindlust ja etteaimatavust ei oleks võimalik saavutada, kui liikmesriikidel oleks eeskirjade rakendamisel valikuvabadus

4. MÕJU EELARVELE, LIHTSUSTAMINE JA KOOSKÕLA EUROOPA LIIDU MUUDE TEGEVUSPÕHIMÕTETEGA

4.1. Mõju eelarvele

Ettepanek ei mõjuta Euroopa Liidu eelarvet.

4.2. Lihtsustamine

Kohtualluvust käsitlevate sätete ühtlustamine lihtsustab oluliselt menetlusi, võimaldades määrata ühiste eeskirjade alusel kindlaks kohtu, kes on pädev menetlema registreeritud kooselust tulenevaid varalisi suhteid käsitlevat asja. Laiendades kohtute pädevust, kuhu pöördutakse registreeritud elukaaslaste lahkuminekku asjas või ühe elukaaslase surmast tingitud pärimisasjas kehtivate ELi õigusaktide kohaselt, nende menetlustega seotud varaküsimusi käsitlevatele menetlustele, antakse kodanikele võimalus menetleda kõiki oma olukorraga seotud küsimusi ühes ja samas kohtus.

Kollisiooninormide ühtlustamine lihtsustab märkimisväärselt menetlusi, sest kohaldatav õigus määratakse kindlaks üheainsa õigusnormide kogumi alusel, asendades liikmesriikide senised erinevad siseriiklikud kollisiooninormid.

¹¹ Komisjoni teatis, KOM(2010) 573, 19.10.2010.

Samuti hõlbustavad ettepanekus sisalduvad kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise eeskirjad kodanike liikumist erinevate liikmesriikide vahel.

4.3. Kooskõla Euroopa Liidu muude poliitikavaldkondadega

Käesolev ettepanek on seotud komisjoni käivitatud algatusega kaotada takistused, millega ELi kodanikud kokku puutuvad, kui nad kasutavad igapäevaelus õigusi, mis EL on neile andnud, nagu väljendatud eespool nimetatud 2010. aasta aruandes liidu kodakondsuse kohta.

5. MÄRKUSED ARTIKLITE KOHTA

5.1. I peatükk. Kohaldamisala ja mõisted

Artikkel 1

Registreeritud kooselust tulenevate varaliste tagajärgede mõistet tuleb tõlgendada iseseisvalt, hõlmates nii mõlema registreeritud elukaaslase vara igapäevane valitsemine kui ka varaliste suhete lõppemine lahkuminekku või ühe registreeritud elukaaslase surma korral.

Tulevase õigusaktiga hõlmatavate valdkondade kindlaksmääramisel tundus parima lahendusena koostada ammendav loetelu valdkondadest, mis jäävad määruse kohaldamisalast välja. Määruse kohaldamisalast on seega jäetud välja juba kehtivate ELi õigusnormidega reguleeritud valdkonnad, nagu ülalpidamiskohustused, sh eelkõige registreeritud elukaaslaste vahelised,¹² ja pärimisõigusega seotud asjad¹³.

Määrus ei mõjuta registreeritud kooselu olemasolu ega kehtivust liikmesriigi seaduse järgi ega ühes liikmesriigis registreeritud kooselu tunnustamist teises liikmesriigis. Samuti ei mõjuta see sotsiaalkindlustust ega õigust pensioni saada juhul kui registreeritud kooselu lõpetatakse või kehtetuks tunnistatakse.

Määrus ei käsitle varaga seotud asjaõiguste olemust, asjade ja õiguste liigitust ega nimetatud õiguste omajate eelisõiguste kindlaksmääramist.

Määruse kohaldamisalast jäetakse välja ka kinnistusraamatusse kande tegemise nõue ja sellise kande tegemise või tegemata jätmise tagajärjed.

Artikkel 3

Ühtsuse ning arusaadavuse ja ühetaolise kohaldamise hõlbustamise eesmärgil on teatavad mõistete määratlused käesolevas määruses samad nagu muudes juba kehtivates ELi õigusaktides.

Käesolev määrus käsitleb üksnes registreeritud kooselust tulenevaid varalisi tagajärgi ja sisaldab täpset määratlust, millega ulatust selliselt piiratakse, et hõlmatud on pärast kooselu ametlikku registreerimist elukaaslaste vahel ning registreeritud elukaaslaste ja kolmandate isikute vahel tekkinud varasuhted.

Kohtu mõiste on ettepanekus määratletud selliselt, et see hõlmab ametiasutused ja õiguselukutse esindajad (nt notarid), kes täidavad kohtuülesandeid või tegutsevad kohtu delegeeritud volituste alusel nii, et nende otsuseid saab samastada tunnustamise ja täitmise seisukohast kohtuotsustega muus kui otsuse teinud liikmesriigis.

¹² Reguleeritud määrusega (EÜ) nr 4/2009, ELT L 7, 10.1.2009, lk 1.

¹³ Reguleeritud määrusega (EÜ) nr 650/2012, ELT L 201, 27.7.2012, lk 107.

5.2. II peatükk. Kohtualluvus

Registreeritud kooselust tulenevate varaliste tagajärgedega seotud kohtumenetlused on sageli tingitud vara jagamisest kooselu lakkamisel, kas ühe elukaaslase surma või registreeritud elukaaslaste lahumineku või registreeritud kooselu lõpetamise või kehtetuks tunnistamise tõttu.

Määruse eesmärk ongi võimaldada kodanikel menetleda mitmesuguseid seotud asju ühe ja sama liikmesriigi kohtus. Seda eesmärki silmas pidades on määrus koostatud selliselt, et tagada kooselust tulenevate varaliste tagajärgede menetlemiseks pädevate kohtute kindlaksmääramise sätete kooskõla liidu muude õigusaktidega ja eelkõige, et koondada vararežiimi puhul kohtualluvus samasse liikmesriiki, kelle kohtud menetlevad registreeritud elukaaslase pärimisasju või registreeritud kooselu lõpetamise või kehtetuks tunnistamisega seotud kohtuasju.

Artikkel 4

Tagamaks, et ühe registreeritud elukaaslase surma korral saaks pädev kohus menetleda mitte üksnes surnud elukaaslase vara pärimist, vaid ka registreeritud kooselu lakkamisele järgnevat vara jagamist, nähakse selle artikliga ette, et kohus, kes on pädev menetlema pärimisasju kooskõlas määrusega (EL) nr 650/2012 peaks saama ka pärimisasjaga seotud registreeritud kooselust tuleneva vara jagamise üle otsustamise pädevuse.

Artikkel 5

Samamoodi peaks registreeritud kooselu lõppemist või kehtetuks tunnistamist menetlev liikmesriigi kohus olema registreeritud elukaaslaste nõusolekul pädev otsustama registreeritud kooselust tuleneva vara jagamise üle registreeritud kooselu lõpetamisel või kehtetuks tunnistamisel.

Artiklid 6 ja 7

Artiklis 6 sätestatakse kohtualluvuse määramise eeskirjad olukorras, kui registreeritud kooselu vararežiimi asjad ei ole seotud pärimismenetlusega ega registreeritud kooselu lõpetamise või kehtetuks tunnistamisega (näiteks siis, kui registreeritud elukaaslased soovivad muuta registreeritud kooselu vararežiimi). Tähtsuse järjekorras esitatud seonduvate tegurite nimekirja abil saaks kindlaks määrata liikmesriigi, kelle kohtud on pädevad registreeritud kooselust tulenevaid varalisi tagajärgi käsitlevaid asju menetlema.

Kriteeriumidena on välja on pakutud registreeritud elukaaslaste ühist alalist elukohta, viimast ühist alalist elukohta, kui üks registreeritud elukaaslastest veel elab seal, ja kostja alalist elukohta. Tegemist on väga laialt levinud kriteeriumidega, mis langevad sageli kokku registreeritud elukaaslaste vara asukohaga. Veel üks kriteerium on registreeritud elukaaslaste ühine kodakondsus ja viimane kriteerium on liikmesriik, kus kooselu registreeriti.

Sellistel juhtudel võimaldaks artikkel 7 abikaasade valiku etteaimatavuse ja valimise vabaduse parandamise juures ka registreeritud elukaaslastel kokku leppida, et nende vararežiimiga seonduvaid asju peaks menetlema selle liikmesriigi kohtud, mille seadusi kohaldatakse registreeritud kooselust tulenevatele varalistele tagajärgedele, või selle liikmesriigi kohtud, kus kooselu registreeriti.

Artikkel 9

Erandkorras võib pädeva liikmesriigi kohus siiski sellisest pädevusest loobuda, kui nimetatud riigi õiguses registreeritud kooselu institutsioon puudub. Et tagada sellisel juhul registreeritud

elukaaslastele õiguskaitse kättesaadavus, võivad elukaaslased kokku leppida, et kohtuotsuse teevad selle liikmesriigi kohtud, mille õigust kohaldatakse registreeritud kooselust tulenevatele varalistele tagajärgedele, või selle liikmesriigi kohtud, kus kooselu registreeriti. Vastasel juhul määraks artiklis 5 sätestatud kriteeriumid, millise liikmesriigi kohtud kohtuasjas otsuse teevad.

Igal juhul ei saa pädeva liikmesriigi kohus sellest pädevusest loobuda juhul, kui registreeritud elukaaslased on lasknud oma registreeritud kooselu lõpetada või kehtetuks tunnistada ning sellist lõpetamist või kehtetuks tunnistamist on võimalik kohtu asukohaks olevas liikmesriigis tunnustada.

Artikkel 10

Kui eelmiste artiklite kohaldamine ei näita ühegi liikmesriigi kohtu pädevust, tagatakse selle artikliga registreeritud elukaaslastele ja kolmandatele huvitatud isikutele õiguskaitse kättesaadavus selle liikmesriigi kohtutes, kus ühele või mõlemale registreeritud elukaaslasele kuulub kinnisvara. Sellistel juhtudel saab kohus langetada kohtuotsuseid üksnes selles liikmesriigis asuva kinnisvara asjus.

5.3. III peatükk. Kohaldatav õigus

Artikkel 20

Registreeritud kooselust tulenevaid varalisi tagajärgi käsitlevates asjades kohaldatav õigus võib olla liikmesriigi õigus või muu riigi õigus.

Artikkel 21

Määruses kasutatakse ühtset süsteemi: registreeritud elukaaslaste kogu vara suhtes kohaldatakse olenemata selle laadist (kinnisvara või vallasvara) ja asukohast sama õigust, nimelt registreeritud kooselu vararežiimi suhtes kohaldatavat õigust.

Kinnisvaral on paaride vara hulgas eriline koht ja üheks võimaluseks on selle suhtes kohaldada selle riigi õigust, kus see asub (*lex rei sitae*), mis tähendaks registreeritud kooselu vararežiimi suhtes kohaldatava õiguse puhul teataval määral segaolukorra lubamist. Selline lahendus võib aga osutuda probleemseks, eelkõige registreeritud kooselust tuleneva vara jagamisel, sest tooks kaasa registreeritud kooselust tuleneva vara ühtsuse ebasoovitava killustumise (samal ajal kui kohustuste suhtes kohaldataks ühtset süsteemi) ning registreeritud kooselust tuleneva vara suhtes eri õiguste kohaldamise. Määrusega nähakse seega ette, et registreeritud kooselust tuleneva vara suhtes kohaldatavat õigust kohaldatakse registreeritud elukaaslaste kogu vara, nii vallas- kui ka kinnisvara suhtes, kus see ka ei asuks, sõltumata sellest, kas kohaldatava õiguse on valinud registreeritud elukaaslased või on see valiku puudumise korral kindlaks määratud muude sätete alusel.

Artikkel 22

Konsultatsioonide käigus jõuti üksmeelele selles, et abikaasadele tuleks jätta abieluvararežiimi suhtes kohaldatava õiguse kindlaksmääramisel teatav vabadus, et abikaasadel oleks hõlpsam oma vara valitseda. Registreeritud kooselu vararežiimi suhtes kohaldatava õiguse valimise võimaluse peaks samamoodi saama ka registreeritud elukaaslased. Seda valikuvõimalust tuleb täpselt reguleerida, et enneta sellise õiguse valimist, millel ei ole seost paari tegeliku olukorra või selle kujunemisega: valida tuleb seega selle riigi õigus, kus asub praegustest või tulevastest registreeritud elukaaslastest ühe või nende mõlema alaline elukoht, või mille kodakondsus neist ühel või mõlemal on, või kus kooselu registreeriti.

Lisaks sellele, et registreeritud elukaaslastele antakse võimalus valida kohaldatav õigus kooselu registreerimise ajal, nähakse selle artikliga ette ka võimalus see valik teha hiljem. Samuti on registreeritud elukaaslastel, kes on valinud kohaldatava õiguse kooselu registreerimise ajal, võimalik seda hiljem muuta ja valida muu õigus. Kui registreeritud elukaaslased otsustavad oma vararežiimi suhtes kohaldatavat õigust muuta, saavad nad valida ainult nende õiguste vahel, mis olid valitavad nende kooselu registreerimise ajal.

Valitud kohaldatavat õigust saab muuta vaid vabatahtlikult. Õiguskindlusetuse ärahoidmiseks ei nähta määrusega ette automaatset kohaldatava õiguse muutmist, ilma et registreeritud elukaaslased oleksid selleks soovi avaldanud või ilma et neid oleks sellest teavitatud.

Et välistada registreeritud kooselu vararežiimi suhtes kohaldatava õiguse muutmisel registreeritud elukaaslaste jaoks ebasoovitavad tagajärjed, jõustuvad sellised muutused üksnes edasiulatuvalt, välja arvatud juhul, kui elukaaslased sõnaselgelt tagasiulatuvuse kasuks otsustavad.

Samuti on tagatud kolmandate isikute õiguste kaitse registreeritud kooselust tulenevate varaliste tagajärgede suhtes kohaldatava õiguse võimaliku muutmise eest, mis võiks kahjustada nende huvisid: määrusega nähakse ette, et registreeritud kooselu varaliste tagajärgede suhtes kohaldatava õiguse tagasiulatuva muutmise mõju ei tohi kolmandate isikute õigusi kahjustada.

Artiklid 23 kuni 25

Nende sätetega nähakse ette menetlusreeglid, mida registreeritud elukaaslased peavad registreeritud kooselust tulenevaid varalisi suhteid käsitleva lepingu kaudu kohaldatava õiguse valimiseks ja vararežiimi kokkuleppimiseks järgima.

Artikkel 26

Juhuks kui elukaaslased registreeritud kooselu vararežiimi suhtes kohaldatavat õigust ei vali, on oluline, et liikmesriikides oleks olemas ühised eeskirjad, milles lähtudes kindlaks määrata, millist õigust tuleb kohaldada juhul, kui elukaaslased ei ole ise valikut teinud. Kohaldatav õigus on selle liikmesriigi õigus, kus kooselu registreeriti. Siiski võib üks registreeritud elukaaslastest erandkorras kohtult taotleda, et kohaldada tuleks selle liikmesriigi õigust, kus asus registreeritud elukaaslaste viimane ühine alaline elukoht.

Artiklid 27 ja 28

Määruses loetletakse teatud valdkonnad, mida reguleeriks registreeritud kooselu varaliste tagajärgede suhtes kohaldatav õigus. Need valdkonnad hõlmavad vara jagamist ja registreeritud kooselust tulenevate varaliste tagajärgede mõju registreeritud elukaaslase ja kolmandate isikute vahelistele õigussuhetele. Kolmandate isikute õiguste kaitsmiseks nähakse määrusega siiski ette, et registreeritud elukaaslane ei saa kohaldatavat õigust kolmanda isiku vastu vaidluses kasutada, v.a juhul, kui kolmas isik registreeritud kooselust tulenevate varaliste tagajärge suhtes kohaldatavat õigust teadis või oleks pidanud teadma. Määruses täpsustatakse olukorrad, mille puhul eeldatakse, et kolmas isik registreeritud kooselust tulenevate varaliste tagajärge suhtes kohaldatavat õigust teadis või oleks pidanud teadma.

Artikkel 29

Selleks et võtta arvesse siseriiklikku õigust pere eluaseme kaitse kohta, antakse selle artikliga võimalus jätta välisriigi õigus kohaldamata, eelistades oma riigi õigust. Seega pere eluaseme kaitse tagamiseks võib liikmesriik, mille territooriumil asjakohane eluase asub, kohaldada oma siseriiklikke pere eluaseme kaitset käsitlevaid sätteid. Erandkorras võib see liikmesriik kohaldada oma siseriiklikku õigust kõikide tema territooriumil elava isiku suhtes, eelistades seda õigust tavaliselt kohaldatavale õigusele või asjaomase isiku muus liikmesriigis sõlmitud registreeritud kooselust tulenevaid varalisi suhteid käsitleva lepingu suhtes kohaldatavale õigusele.

5.4. IV peatükk. Tunnustamine, täidetavus ja täitmine

Ettepanekuga nähakse ette registreeritud kooselust tulenevaid varalisi tagajärgi käsitlevate otsuste, ametlike dokumentide ja kohtulike kokkulepete vaba ringlemine. Tegemist on vastastikuse tunnustamisega, mis põhineb liidus liikmesriikide lõimumisest tuleneval vastastikusel usaldusel.

Vaba ringlemine väljendub teisest liikmesriigist pärit otsuste, ametlike dokumentide ja kohtulike kokkulepete tunnustamise ja täitmise ühtse menetluse kujul. See menetlus asendab praegu liikmesriikides kehtivad siseriiklikud menetlused. Tunnustamata jätmise ja otsuse täitmisest keeldumise põhjuseid on liidu tasandil ühtlustatud ja need on viidud miinimumini. Nendega asendatakse mitmesugused, sageli laiemal ulatusega põhjused, mis praegu liikmesriikides kehtivad.

Otsused

Otsuste tunnustamist ja täitmist käsitlevad eeskirjad on ettepanekus kooskõlas määruse (EL) nr 650/2012 (pärimisasjade kohta) vastavate sätetega. Seega osutatakse nende eeskirjadega välisriigi kohtuotsuste täidetavaks tunnustamise menetluse nagu selles määruses sätestatud. See tähendab, et liikmesriigi kõiki otsuseid tunnustatakse teistes liikmesriikides ilma erimenetluseta ning otsuste täitmiseks teises liikmesriigis peab taotleja järgima otsuse täitmise riigis ühtset menetlust, millega see täidetavaks tunnustatakse. Menetlus on ühepoolne ja piirdub esimeses etapis dokumentide kontrollimisega. Alles hilisemas etapis uurib kohtunik võimalikke keeldumise põhjuseid, juhul kui kostja esitab vastuväite. See tagab kostja õiguste piisava kaitse.

Praeguse olukorra taustal kujutavad need sätted endast olulist edasiminekut selles valdkonnas. Otsuste tunnustamine ja täitmine on praegu liikmesriikides reguleeritud siseriiklikult või kahepoolsete lepingutega, mis teatavad riigid on omavahel sõlminud. Seetõttu varieeruvad liikmesriigiti nii menetlused, täidetavaks tunnustamiseks nõutavad dokumendid kui ka välisriigis tehtud kohtuotsuse täitmisest keeldumise põhjused.

Nagu eespool selgitatud, on käesolev määrus esimene registreeritud kooselust tulenevaid varalisi tagajärgi käsitlev meede ja see on seotud perekonnaõigusega (vt punkt 3.1). Arvestades spetsiifilist konteksti, kasutatakse kohtuotsuste vaba ringlemise puhul välisriigi kohtuotsuste täidetavaks tunnustamise menetlust. Pärast käesoleva määruse sätete kohaldamise hindamist ning registreeritud kooselust tulenevaid varalisi tagajärgi käsitlevates asjades tehtava õigusalse koostöö piisavat arengut võib hilisemas etapis muude valdkondade eeskujul kaaluda vahemenetluste (välisriigi kohtuotsuste täidetavaks tunnustamise menetluse) kaotamist.

Ametlikud dokumendid, mille on koostanud ametiasutused, kes täidavad ülesandeid delegerimise korras vastavalt käesoleva määruse artiklis 2 sätestatud kohtu määratlusele, samastatakse otsustega ja seega kehtivad nende suhtes selle peatükiga ette nähtud tunnustamise ja täitmise sätted.

Ametlikud dokumendid

Arvestades ametlike dokumentide praktilist olulisust registreeritud kooselust tulenevate varaliste tagajärgede puhul ja selleks, et tagada kõnealuse määruse kooskõla liidu muude õigusaktidega selles valdkonnas, tuleb kavandatud määrusega sätestada nende vastuvõetavus, et nii tagada nende vaba ringlemine.

Selline vastuvõetavus tähendab, et dokumendil on nii sisu kui ka sellesse tehtud kannete poolest sama tõendusjõud ja seda loetakse sama autentseks ja sel on sama täidetavuse jõud kui selle välja andnud riigis.

2016/0060 (CNS)

Ettepanek:

NÕUKOGU MÄÄRUS

kohtualluvuse, kohaldatava õiguse ning otsuste tunnustamise ja täitmise kohta registreeritud kooselust tulenevaid varalisi tagajärgi käsitlevates asjades

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli 81 lõiget 3,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni ettepanekut,

olles edastanud seadusandliku akti eelnõu liikmesriikide parlamentidele,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi arvamust¹⁴,

võttes arvesse Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamust¹⁵,

toimides seadusandliku erimenetluse kohaselt

ning arvestades järgmist:

¹⁴ ELT L [...], [...], lk [...].

¹⁵ ELT L [...], [...], lk [...].

- (1) Euroopa Liit on seadnud endale eesmärgiks säilitada ja arendada vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanevat ala, kus on tagatud isikute vaba liikumine. Sellise ala järkjärguliseks loomiseks peab liit piiriülese toimega tsiviilasjade osas tehtava õiguslase koostöö raames võtma meetmeid, eelkõige kui see on vajalik siseturu nõuetekohaseks toimimiseks.
- (2) Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 81 lõike 2 punkti c kohaselt võivad nimetatud meetmed hõlmata meetmeid, mille eesmärk on tagada liikmesriikide rahvusvahelise eraõiguse normide ja kohtualluvust reguleerivate normide kokkusobivus.
- (3) 15. ja 16. oktoobril 1999. aastal Tampere toimunud Euroopa Ülemkogu kohtumisel kinnitati, et kohtuotsuste ja õigusasutuste muude otsuste vastastikuse tunnustamise põhimõtte on tsiviilasjades tehtava õiguslase koostöö nurgakivi, ning kutsuti nõukogu ja komisjoni üles võtma vastu meetmete programmi nimetatud põhimõtte rakendamiseks.
- (4) 30. novembril 2000 võtsid komisjon ja nõukogu vastu ühise meetmeprogrammi kohtuotsuste vastastikuse tunnustamise põhimõtte rakendamise kohta tsiviil- ja kaubandusajades¹⁶. Selles programmis on määratud kindlaks kollisiooninormide ühtlustamisega seotud meetmed kui meetmed, mis hõlbustavad otsuste vastastikust tunnustamist, ning on nähtud ette abieluvararežiime käsitlevaid asju ja abielus mitteolevate paaride lahkuminekute varalisi tagajärgi käsitleva õigusakti koostamine.
- (5) Brüsselis 4.–5. novembril 2004 kokku tulnud Euroopa Ülemkogu võttis vastu uue programmi pealkirjaga „Haagi programm: vabaduse, turvalisuse ja õiguse tugevdamine Euroopa Liidus”¹⁷. Selles programmis kutsus nõukogu komisjoni üles võtma vastu rohelise raamatu kollisiooninormide kohta abieluvara käsitlevates asjades, sealhulgas kohtualluvuse ja vastastikuse tunnustamise küsimustes. Programmis on rõhutatud samuti vajadust võtta selles valdkonnas vastu õigusakt.
- (6) Komisjon võttis 17. juulil 2006 vastu rohelise raamatu seaduste konflikti kohta abieluvara käsitlevates asjades, sealhulgas kohtualluvuse ja vastastikuse tunnustamise küsimustes¹⁸. Rohelise raamatuga avati tee laiaks aruteluks kõikide probleemide üle, millega puutuvad Euroopas kokku paarid ühise vara jagamisel, ning õiguskaitsevahendite üle, millega oleks võimalik neid probleeme lahendada. Rohelises raamatus on käsitletud ka kõiki rahvusvahelise eraõigusega seonduvaid küsimusi, millega puutuvad kokku paarid, kes on liidu sõlmimiseks valinud muu vormi kui abielu, eelkõige omas kooselu registreerinud paarid, ja nende paaride spetsiifilisi probleeme.
- (7) Euroopa Ülemkogu võttis 10.–11. detsembril 2009 Brüsselis toimunud kohtumisel vastu uue mitmeaastase programmi „Stockholmi programm – avatud ja turvaline Euroopa kodanike teenistuses ja nende kaitsel”¹⁹. Selles programmis leidis Euroopa Ülemkogu, et vastastikust tunnustamist tuleks laiendada valdkondadele, mida see veel ei hõlma, kuid mis on igapäevaelus äärmiselt olulised, nagu näiteks paaride lahkuminekust tulenevad varalised tagajärjed, võttes samas arvesse liikmesriikide õigussüsteeme, sealhulgas avalikku korda (*ordre public*), ning traditsioone kõnealuses valdkonnas.
- (8) 27. oktoobril 2010 vastu võetud 2010. aasta aruandes ELi kodakondsuse kohta (ELi kodanike õigusi piiravate takistuste kõrvaldamine)²⁰ teatas komisjon, et ta võtab vastu ettepaneku õigusakti kohta, mis võimaldab kõrvaldada isikute vaba liikumise takistused,

¹⁶ EÜT C 12, 15.1.2001, lk 1.

¹⁷ ELT C 53, 3.3.2005, lk 1.

¹⁸ KOM(2006) 400.

¹⁹ ELT L 115, 4.5.2010, lk 1.

²⁰ KOM(2010) 603.

eelkõige probleemid, millega puutuvad kokku rahvusvahelised paarid oma vara valitsemisel või jagamisel.

- (9) 16. märtsil 2011 tegi komisjon ettepaneku²¹ võtta vastu nõukogu määrus kohtualluvuse, kohaldatava õiguse ning otsuste tunnustamise ja täitmise kohta abieluvararežiime käsitlevates asjades ning ettepaneku²² võtta vastu nõukogu määrus kohtualluvuse, kohaldatava õiguse ning otsuste tunnustamise ja täitmise kohta registreeritud kooselust tulenevaid varalisi tagajärgi käsitlevates asjades.
- (10) Nõukogu järeldas 3. detsembril 2015 toimunud kohtumisel, et abieluvararežiime ja registreeritud kooselust tulenevaid varalisi tagajärgi käsitlevate ettepanekute vastuvõtmise suhtes ei jõutud üksmeelele ning seetõttu ei ole selles valdkonnas liidus tervikuna võimalik koostöö eesmärgi mõistliku aja jooksul saavutada.
- (11) 2015. aasta detsembrist kuni 2016. aasta veebruarini saatsid Rootsi, Belgia, Kreeka, Horvaatia, Sloveenia, Hispaania, Prantsusmaa, Portugal, Itaalia, Malta, Luksemburg, Saksamaa, Tšehhi Vabariik, Madalmaad, Austria, Bulgaaria ja Soome komisjonile taotluse, milles kinnitasid, et soovivad teha üksteisega tihedamat koostööd rahvusvaheliste paaride abieluvararežiimide valdkonnas, täpsemalt abieluvararežiime käsitlevates asjades kohtualluvuse, kohaldatava õiguse ning otsuste tunnustamise ja täitmise valdkonnas, samuti registreeritud kooselust tulenevaid varalisi tagajärgi käsitlevates asjades kohtualluvuse, kohaldatava õiguse ning otsuste tunnustamise ja täitmise valdkonnas, ning palusid komisjonil esitada nõukogule vastavasisuline ettepanek.
- (12) [...] võttis nõukogu vastu otsuse [...], millega antakse luba tõhustatud koostööks kohtualluvuse, kohaldatava õiguse ning otsuste tunnustamise ja täitmise valdkonnas rahvusvaheliste paaride varalisi suhteid käsitlevates asjades, mis hõlmavad nii abieluvararežiime kui ka registreeritud kooselust tulenevaid varalisi tagajärgi.
- (13) Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 328 lõikega 1 on ette nähtud, et kui seatakse sisse tõhustatud koostöö, on see avatud kõikidele liikmesriikidele, eeldusel et nad vastavad koostööd lubavas otsuses seatud osalemistingimustele. Koostöö on liikmesriikidele avatud ka mis tahes muul ajal, eeldusel et peale nimetatud tingimuste täidetakse koostöö raames juba vastuvõetud õigusaktide nõudeid. Komisjon ja tõhustatud koostöös osalevad liikmesriigid peaksid tagama, et nad toetavad nii paljude liikmesriikide osalemist kui võimalik. Käesolev määrus peaks olema tervikuna siduv ja vahetult kohaldatav üksnes osalevates liikmesriikides kooskõlas aluslepingutega.
- (14) Vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 81 tuleks käesolevat määrust kohaldada piiriülese mõjuga registreeritud kooselust tulenevate varaliste tagajärgede kontekstis.
- (15) Selleks et tagada abielus mitteolevate paaride õiguskindlus seoses nende varaga ja pakkuda neile teatavat etteaimatavust, tuleks koondada kõik registreeritud kooselust tulenevate varaliste tagajärgede suhtes kohaldatavad normid ühte õigusakti.
- (16) Viis, kuidas muud kooselu vormid kui abielu on liikmesriikide õiguses ette nähtud, on liikmesriikides erinev ja vahet tuleks teha paaride vahel, kes on muutnud oma kooselu ametlikuks selle registreerimise teel ametisasutuses, ja nende paaride vahel, kes elavad vabaabielu. Kuigi mõnes liikmesriigis on viimane vorm reguleeritud, tuleks seda eristada registreeritud kooselust, mis on kindla vormiga ning seepärast võimaldab arvestada registreeritud kooselu eripäraga ja kehtestada liidu õigusaktis eeskirjad, mida selle suhtes

²¹ KOM(2011) 126.

²² KOM(2011) 127.

kohaldada. Siseturu häireteta toimimise tagamiseks on vaja kaotada registreeritud kooselu sõlminud isikute vaba liikumist piiravad takistused, eelkõige takistused, mis teevad selliste paaride jaoks keeruliseks oma vara valitsemise ja jagamise. Nende eesmärkide saavutamiseks peaks käesolev määrus koondama sätted, milles käsitletakse kohtualluvust, kohaldatavat õigust, tunnustamist ja olenevalt juhtumist otsuste, ametlike dokumentide ja kohtulike kokkulepete heakskiitmist, täidetavust ja täitmist.

- (17) Käesoleva määrusega tuleks hõlmata registreeritud kooselust tulenevaid varalisi tagajärgi käsitlevad asjad. Mõiste „registreeritud kooselu” tuleks selles määratleta üksnes käesoleva määruse kohaldamiseks. Selle mõiste tegelik sisu peaks olema jätkuvalt määratletav liikmesriikide õigusega. Käesoleva määrusega ei kohustata liikmesriiki, kelle õiguses registreeritud kooselu institutsiooni ei tunta, seda oma siseriiklikus õiguses kehtestama.
- (18) Käesoleva määruse kohaldamisala peaks hõlmama kõiki registreeritud kooselust tulenevate varaliste tagajärgede tsiviilõiguslikke aspekte, hõlmates nii registreeritud elukaaslaste vara igapäevast valitsemist kui ka eelkõige varaliste suhete lõppemise lahkumineku või ühe elukaaslase surma korral.
- (19) Käesolevat määrust ei tuleks kohaldada muude tsiviilõiguse valdkondade suhtes kui registreeritud kooselust tulenevad varalised tagajärjed. Selguse huvides tuleks mitmed küsimused, mida võib seostada registreeritud kooselust tulenevaid varalisi tagajärgi käsitlevate asjadega, sõnaselgelt käesoleva määruse kohaldamisalast välja jätta.
- (20) Sellest tulenevalt ei peaks käesolev määrus olema kohaldatav registreeritud elukaaslaste üldise õigus- ja teovõime küsimuste suhtes; nimetatud väljajätmine ei peaks siiski hõlmama ühe või mõlema registreeritud elukaaslase konkreetseid volitusi ja õigusi seoses varaga, mis neil on nende endi vahel või kolmandate isikute suhtes, sest need volitused ja õigused peaksid kuuluma käesoleva määruse kohaldamisalasse.
- (21) Määrust ei tuleks kohaldada muude eelkõige küsimuste suhtes, nagu registreeritud kooselu olemasolu, kehtivus või tunnustamine, mille suhtes kohaldatakse liikmesriikide õigust, sealhulgas nende rahvusvahelise eraõiguse norme.
- (22) Kuna registreeritud elukaaslaste vahelised ülalpidamiskohustused on reguleeritud 18. detsembri 2008. aasta määrusega (EÜ) nr 4/2009 kohtualluvuse, kohaldatava õiguse, kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise ning koostöö kohta ülalpidamiskohustuste küsimustes²³, tuleks need käesoleva määruse kohaldamisalast välja jätta, nagu tuleks kohaldamisalast välja jätta ka surnud registreeritud elukaaslase vara pärimisega seotud küsimused, mis on hõlmatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 4. juuli 2012. aasta määrusega (EL) nr 650/2012, mis käsitleb kohtualluvust, kohaldatavat õigust ning otsuste tunnustamist ja täitmist, ametlike dokumentide vastuvõtmist ja täitmist pärimisasjades ning Euroopa pärimistunnistuse loomist²⁴.
- (23) Küsimused, mis käsitlevad õigust kanda registreeritud elukaaslaste vahel üle või kohandada registreeritud kooselu jooksul omandatud vanadus- või invaliidsuspensiooni õigusi, millest ei ole saadud pensionitulu registreeritud kooselu jooksul, olenemata nende õiguste laadist, peaksid käesoleva määruse kohaldamisalast välja jääma, võttes arvesse konkreetseid liikmesriikides kehtivaid süsteeme. Seda erandit tuleks siiski tõlgendada rangelt viisil. Seega peaks käesolev määrus reguleerima eelkõige pensionivarade klassifitseerimise küsimust, ühele registreeritud elukaaslasel registreeritud kooselu jooksul juba makstud summasid ning võimalikku hüvitist, mis makstaks, kui pensioniõigused kuuluvad ühise vara hulka.

²³ ELT L 7, 10.1.2009, lk 1.

²⁴ ELT L 201, 27.7.2012, lk 107.

- (24) Käesolev määrus peaks võimaldama registreeritud kooselust tulenevate varaliste tagajärgede tulemusel kinnisasja- või vallasasjaõiguse tekkimise või sellise õiguse ülemineku registreeritud kooselust tulenevate varaliste tagajärgede suhtes kohaldatava õiguse kohaselt. See ei tohiks siiski mõjutada mõne liikmesriigi õiguses tuntud piiratud hulga asjaõiguste loetelu (*numerus clausus*). Liikmesriigilt ei tuleks nõuda selles liikmesriigis asuva varaga seotud asjaõiguse tunnustamist, kui tema õiguses sellist asjaõigust ei tunta.
- (25) Selleks aga, et võimaldada registreeritud elukaaslastel kasutada teises liikmesriigis õigusi, mis on neile registreeritud kooselust tulenevate varaliste tagajärgede tulemusel tekkinud või üle läinud, peaks käesolev määrus nägema ette vastavas liikmesriigis tundmata asjaõiguse kohandamise kõnealuse teise liikmesriigi õiguses ette nähtud kõige lähemale samaväärsele õigusele. Sellise kohandamise puhul tuleks arvesse võtta vastava asjaõigusega taotletavaid eesmärgi ja huvisid ning sellega seotud mõjusid. Kõige lähema samaväärse riigis kehtiva õiguse kindlakstegemiseks võib võtta ühendust selle riigi asutuse või pädeva isikuga, kelle õigus oli registreeritud kooselust tulenevate varaliste tagajärgede suhtes kohaldatav, et saada täiendavat teavet konkreetse õiguse olemuse ja toime kohta. Selleks võiks kasutada tsiviil- ja kaubandusasjades tehtava õigusosalase koostöö valdkonnas olemasolevaid võrgustikke ning muid kättesaadavaid vahendeid, mis aitavad välisriigi õigusest aru saada.
- (26) Käesoleva määrusega sõnaselgelt ette nähtud tundmatute asjaõiguste kohandamine ei tohiks välistada käesoleva määruse kohaldamisel muid kohandamise vorme.
- (27) Kinnis- või vallasasjaõiguse registreerimise nõuded tuleks käesoleva määruse kohaldamisalast välja jätta. Seega tuleks registreerimise viis ja tingimused ning asutused, nagu kinnistusametid või notarid, kes vastutavad selle kontrollimise eest, et kõik nõuded on täidetud ning et esitatud või koostatud dokumendid on piisavad ja sisaldavad vajalikku teavet, määrata kindlaks registrit pidava liikmesriigi õigusega (kinnisasja puhul selle asukohariigi õigusega). Eelkõige võivad asutused kontrollida, kas registreeritud elukaaslase õigus registreerimiseks esitatud dokumendis nimetatud vara suhtes on õigus, mis on sellisena registrisse kantud või muul viisil näidatud kooskõlas selle liikmesriigi õigusega, kus registrit peetakse. Dokumentide dubleerimise vältimiseks peaksid registreerivad asutused aktsepteerima selliseid teise liikmesriigi pädevate asutuste koostatud dokumente, mille ringlemine on käesolevas määruses sätestatud. See ei tohiks välistada registreerimisega seotud asutuste võimalust paluda registreerimist taotleval isikul esitada sellist täiendavat teavet või selliseid täiendavaid dokumente, mis on nõutavad registrit pidava liikmesriigi õigusaktide alusel, näiteks tulude maksimisega seotud teave või dokumendid. Pädev asutus võib registreerimist taotlevat isikut teavitada sellest, kuidas puuduolevat teavet või dokumente saab esitada.
- (28) Õiguse registrisse kandmise mõju tuleks samuti käesoleva määruse kohaldamisalast välja jätta. Seega tuleks registrit pidava liikmesriigi õigusega kindlaks määrata eelkõige see, kas registreerimisel on näiteks deklaratiivne või konstitutiivne tagajärg. Seetõttu, kui näiteks kinnisasjaõiguse omandamiseks tuleb teha registreerimine registrit pidava liikmesriigi õiguse kohaselt, et tagada registrite *erga omnes* mõju või kaitsta õigustoimingut, reguleeritakse sellise omandamise hetke kõnealuse liikmesriigi õigusega.
- (29) Käesolevas määruses tuleks arvestada liikmesriikides registreeritud kooselust tulenevaid varalisi tagajärgi käsitlevate asjade lahendamisel kasutatavaid erinevaid süsteeme. Käesoleva määruse kohaldamisel tuleks mõistet „kohus” käsitada laias tähenduses, hõlmates mitte üksnes kohtuülesandeid täitvad kohtud ranges mõttes, vaid ka teatavate liikmesriikide notarid, kellel on registreeritud kooselust tulenevaid varalisi tagajärgi

käsitlevates teatud asjades kohtutega sarnased kohtuülesanded, ning notarid ja õigusala esindajad, kes mõnes liikmesriigis täidavad registreeritud kooselust tulenevate varaliste tagajärgedega seoses kohtuülesandeid neile kohtu poolt delegeeritud volituste alusel. Kõigi käesolevas määruses kehtestatud määratlusele vastavate kohtute suhtes peaks olema kohaldatavad selles määruses sätestatud kohtualluvuseeskirjad. Samas ei peaks mõiste „kohus” hõlmama neid liikmesriigi asutusi, mis ei ole õigusasutused, millel on siseriikliku õiguse kohaselt pädevus menetleda registreeritud kooselust tulenevaid varalisi tagajärgi käsitlevaid asju, näiteks enamikus liikmesriikides notarid, kes tavapäraselt ei täida kohtuülesandeid.

- (30) Käesolev määrus peaks võimaldama kõigil notaritel, kellel on pädevus menetleda liikmesriikides registreeritud kooselust tulenevaid varalisi tagajärgi käsitlevaid asju, seda pädevust rakendada. See, kas käesolevas määruses sätestatud kohtualluvuse eeskirjad on asjaomase liikmesriigi notarite jaoks siduvad või mitte, peaks sõltuma sellest, kas nad vastavad määruses määratletud mõistele „kohus”.
- (31) Registreeritud kooselust tulenevaid varalisi tagajärgi käsitlevates asjades liikmesriikide notarite poolt välja antud dokumendid peaksid ringlema käesoleva määruse kohaselt. Kui notarid täidavad kohtuülesandeid, mille täitmine on neile kohtualluvuse eeskirjade kohaselt siduv, tuleks nende otsuste suhtes kohaldada tunnustamist, täidetavust ja täitmist käsitlevaid sätteid. Kui notarid ei täida kohtuülesandeid, ei ole kohtualluvuse eeskirjad nende suhtes siduvad, ning nende välja antavate ametlike dokumentide suhtes peaks kohaldatama ametlikke dokumente käsitlevaid sätteid.
- (32) Selleks et arvestada paaride järjest suuremat liikuvust ja hõlbustada tõrgeteta õigusemõistmist, peaksid käesoleva määruse kohtualluvust käsitlevad sätted võimaldama kodanikel lasta erinevaid seotud menetlusi viia läbi sama liikmesriigi kohtutel. Selle saavutamiseks peaks käesoleva määrusega püüdma koondada pädevuse seoses registreeritud kooselust tulenevate varaliste tagajärgedega liikmesriiki, kelle kohtutesse pöörduetakse registreeritud elukaaslase pärimisasja menetlemiseks vastavalt määrusele (EL) nr 650/2012 või registreeritud kooselu lõpetamise või kehtetuks tunnistamise menetlemiseks.
- (33) Käesolevas määruses tuleks sätestada, et kui registreeritud elukaaslase pärimisasjaga seotud menetlust viib läbi liikmesriigi kohus, kuhu on pööratud määruse (EL) nr 650/2012 kohaselt, on selle liikmesriigi kohtud pädevad otsustama selle pärimisasjaga seonduvaid registreeritud kooselust tulenevaid varalisi tagajärgi käsitlevaid asju.
- (34) Sarnaselt peaks registreeritud kooselust tulenevaid varalisi tagajärgi käsitlevaid asju, mis tõusetub seoses menetlustega liikmesriigi kohtus, kuhu on pööratud registreeritud kooselu lõpetamise või kehtetuks tunnistamise taotlusega, arutama selle liikmesriigi kohtud, kui registreeritud elukaaslased selliselt kokku lepivad.
- (35) Kui registreeritud kooselust tulenevaid varalisi tagajärgi käsitlevad asjad ei ole seotud liikmesriigi kohtus menetlemisel oleva registreeritud elukaaslase pärimisasja või registreeritud kooselu lõpetamise või kehtetuks tunnistamisega, tuleks käesolevas määruses sätestada pädevuse kindlaksmääramiseks astmestatud ühendavad tegurid, lähtudes esmalt registreeritud elukaaslaste alalisest elukohast kohtusse pöördumise ajal. Pädevuse kindlaksmääramise ühendavatest teguritest viimane peaks osutama liikmesriigile, kelle õiguse alusel kooselu selle sõlmimiseks kohustuslikus korras registreeriti. Need ühendavad tegurid on sätestatud kodanike üha suuremat liikuvust arvestades ja selleks, et tagada tõelise ühendava teguri olemasolu registreeritud elukaaslaste ja selle liikmesriigi vahel, mille õigust rakendatakse.

- (36) Võttes arvesse, et registreeritud kooselu institutsioon ei ole kõigis liikmesriikides ette nähtud, võib erandkorras olla liikmesriikide kohtutel, kelle õiguses ei ole registreeritud kooselu institutsioon ette nähtud, vajalik pädevusest käesoleva määruse alusel keelduda. Kohtud peavad tegutsema kiiresti ning asjaomasel poolel peaks olema võimalus esitada asi kohtule mõnes teises liikmesriigis, mille puhul on olemas pädevust andev ühendav tegur, sõltumata kohtualluvuse aluste tähtsuse järjekorrast, austades samal ajal poolte autonoomsust. Kohtul, kuhu pöörduti pärast pädevusest keeldumist ja mis ei ole selle riigi kohus, mille õiguse alusel registreeritud kooselu loodi, ning kellel on pädevus kohtualluvuse kokkuleppe või kostja kohtusse ilmumise alusel, võib samuti olla erandkorras vajalik samadel alustel pädevusest keelduda. Lisaks on lisatud alternatiivne pädevust käsitlev eeskiri juhtudeks, kui muude käesoleva määruse sätete alusel ei ole ükski kohus pädev asja menetlema, et hoida ära kohtuliku arutuse mittevõimaldamise oht.
- (37) Õiguskindluse, etteaimatavuse ja poolte autonoomsuse suurendamiseks peaks käesolev määrus teatavatel tingimustel võimaldama pooltel sõlmida kohtualluvuse kokkuleppe selle liikmesriigi kohtute kasuks, mille õigus on kohaldatav, või selle liikmesriigi kohtute kasuks, mille õiguse alusel registreeritud kooselu loodi.
- (38) Käesolev määrus ei peaks takistama pooltel lahendada asja vastastikusel kokkuleppel kohtuväliselt, näiteks notari juures, nende valitud liikmesriigis, kui see on selle liikmesriigi õiguse kohaselt võimalik. See peaks olema võimalik ka juhul, kui registreeritud kooselust tulenevate varaliste tagajärgede suhtes kohaldatav õigus ei ole kõnealuse liikmesriigi õigus.
- (39) Tagamaks, et kõigi liikmesriikide kohtud võivad samadel alustel rakendada oma pädevust seoses registreeritud elukaaslaste registreeritud kooselust tulenevate varaliste tagajärgedega, tuleks käesoleva määrusega ammendavalt ette näha alused, millest lähtudes võib sellist pädevust kasutada.
- (40) Selleks et parandada olukorda eelkõige kohtuliku arutamise mittevõimaldamise puhul, tuleks käesoleva määrusega ette näha *forum necessitatis*, mis võimaldab liikmesriigi kohtul erandjuhul teha otsuse registreeritud kooselust tulenevaid varalisi tagajärgi käsitlevas asjas, mis on tihedalt seotud mõne kolmanda riigiga. Sellise erandjuhtumiga võib olla tegemist siis, kui menetluse läbiviimine osutub asjaomasel kolmandas riigis võimatuks, näiteks kodusõja tõttu, või kui registreeritud elukaaslaselt ei saa mõistlikel põhjustel oodata, et ta selles riigis menetluse algataks või seda järgiks. *Forum necessitatis*'e põhimõttel rajanevat pädevust peaks saama teostada üksnes siis, kui vaidlus on piisavalt seotud selle liikmesriigiga, mille kohtusse pöörduti.
- (41) Sujuva õigusemõistmise huvides tuleks vältida vastandlike otsuste tegemist eri liikmesriikides. Selle tagamiseks peaks käesolevas määruses sätestama üldise menetluskorra, mis sarnaneb tsiviilasjades tehtavat koostööd käsitlevates muudes liidu õigusaktides kehtestatud korraga. Üks selline menetlusreegel on *lis pendens*'i reegel, mida kohaldatakse, kui samas registreeritud kooselust tulenevaid varalisi tagajärgi käsitlevas asjas pöördatakse eri liikmesriikide kohtutesse. Selle reegli alusel määratakse kindlaks, milline kohus peaks asja menetlema hakkama.
- (42) Et kodanikud saaksid kasutada siseturu eeliseid täielikus õiguskindluses, peaks käesolev määrus võimaldama registreeritud elukaaslastel ette teada, millist õigust registreeritud kooselust tulenevate varaliste tagajärgede suhtes kohaldatakse. Seetõttu tuleks kehtestada ühtlustatud kollisiooninormid, et hoida ära vastandlike lahendusi. Põhireegel peaks tagama, et registreeritud kooselust tulenevate varaliste tagajärgede suhtes kohaldatav etteaimatav õigus on sellega kõige tihedamalt seotud õigus. Õiguskindluse huvides ja registreeritud kooselust tulenevaid varalisi tagajärgi käsitleva asja killustumise vältimiseks

peaks kohaldatav õigus reguleerima registreeritud kooselust tulenevaid varalisi tagajärgi tervikuna, st olema kohaldatav kõigi registreeritud kooselust tulenevate varaliste tagajärgede suhtes, olenemata vara laadist ja sellest, kas vara asub teises liikmesriigis või kolmandas riigis.

- (43) Käesoleva määruse kohaselt kindlaks määratud õigust tuleks kohaldada ka siis, kui tegemist ei ole liikmesriigi õigusega.
- (44) Selleks et hõlbustada registreeritud elukaaslastel oma vara valitsemist, tuleks käesoleva määrusega lubada neil valida oma registreeritud kooselust tulenevate varaliste tagajärgede suhtes kohaldatav õigus sõltumata vara liigist või asukohast nende õiguste hulgast, millega abikaasadel on tugev seos kas nende alalise elukoha või kodakondsuse alusel. Selleks et vältida seda, et õiguse valikuga ei kaasne tagajärgi ning see jätab registreeritud elukaaslased õiguslikku tühimikku, peaks sellise valiku tegemisel olema võimalik valida üksnes selline õigus, mille kohaselt tekivad registreeritud kooselu korral varalised tagajärjed. Sellise valiku võib teha igal ajal nii enne kooselu registreerimist, kooselu registreerimise ajal kui ka registreeritud kooselu kehtivuse ajal.
- (45) Selleks et tagada tehingute õiguskindlus ja hoida ära registreeritud kooselust tulenevate varaliste tagajärgede suhtes kohaldatava õiguse muutmine ilma registreeritud elukaaslasi teavitamata, ei saa registreeritud kooselust tulenevate varaliste tagajärgede suhtes kohaldatavat õigust muuta ilma, et pooled oleksid sellist tahet sõnaselgelt väljendanud. Kohaldatava õiguse muutmist käsitleval registreeritud elukaaslaste otsusel ei saa olla tagasiulatavat jõudu, välja arvatud juhul, kui nad on seda selge sõnaga väljendanud. Ühelgi juhul ei tohi see kahjustada kolmandate isikute õigusi.
- (46) Tuleks kindlaks määrata kohaldatava õiguse valikut käsitleva kokkuleppe sisulise ja vormilise kehtivuse alased eeskirjad, et registreeritud elukaaslastel oleks kergem teha teadlik valik ning et nende tahteavaldust austataks, eesmärgiga tagada õiguskindlus ning õiguskaitse parem kättesaadavus. Seoses vormilise kehtivusega tuleks kehtestada teatavad kaitsemeetmed tagamaks, et registreeritud elukaaslased on oma valiku tagajärgedest teadlikud. Miinimumnõudena tuleks kohaldatava õiguse valikut käsitlev kokkulepe sõlmida kirjalikult ning sellele peaks olema märgitud kuupäev ja alla kirjutanud mõlemad abikaasad. Kui aga selle liikmesriigi õigusega, kus nimetatud kokkuleppe sõlmimise ajal on mõlema registreeritud elukaaslase alaline elukoht, nähakse ette täiendavad vormilise kehtivuse alased eeskirjad, tuleks järgida nimetatud eeskirju. Näiteks võivad sellised täiendavad vormilise kehtivuse alased eeskirjad kehtida liikmesriigis, kus kõnealune kokkuleppe on registreeritud kooselust tulenevaid varalisi suhteid käsitleva lepingu osa. Kui nimetatud kokkuleppe sõlmimise ajal on kummagi registreeritud elukaaslase alaline elukoht erinevates liikmesriikides, mille õigusega on ette nähtud erinevad vormilise kehtivuse alased eeskirjad, peaks piisama vastavusest ühe nimetatud liikmesriigi vormilise kehtivuse alastele eeskirjadele. Kui nimetatud kokkuleppe sõlmimise ajal on ainult ühe registreeritud elukaaslase alaline elukoht liikmesriigis, mille õigusega on ette nähtud täiendavad vormilise kehtivuse alased eeskirjad, tuleks järgida nimetatud eeskirju.
- (47) Registreeritud kooselust tulenevaid varalisi suhteid käsitlev leping on registreeritud elukaaslaste vara suhtes tehtav teatavat tüüpi korraldus, mille nõuetekohasus ja heakskiitmine on liikmesriigiti erinev. Selleks et registreeritud kooselust tulenevaid varalisi suhteid käsitleva lepingu alusel omandatud varaga seotud õigused oleksid lihtsamini liikmesriikides aktsepteeritavad, tuleks kehtestada registreeritud kooselust tulenevaid varalisi suhteid käsitleva lepingu vormilise kehtivuse alased eeskirjad. Miinimumnõudena tuleks leping koostada kirjalikult ja dateerida ning sellele peaksid alla kirjutama mõlemad

pooled. See leping peaks siiski vastama ka nendele täiendavatele vormilise kehtivuse nõuetele, mis on sätestatud käesoleva määruse kohaselt kindlaks määratud registreeritud kooselust tulenevate varaliste suhete suhtes kohaldatavas õiguses ning selle liikmesriigi õiguses, kus on registreeritud elukaaslaste alaline elukoht. Käesoleva määruse alusel tuleks määrata kindlaks ka õigus, mis reguleerib registreeritud kooselust tulenevaid varalisi suhteid käsitleva lepingu sisulist kehtivust.

- (48) Kohaldatava õiguse valiku puudumise korral ning etteaimatavuse ja õiguskindluse nõudega arvestamiseks, võttes samal ajal arvesse paari tegelikku olukorda, tuleks käesoleva määrusega ette näha, et registreeritud kooselust tulenevate varaliste tagajärgede suhtes tuleks kohaldada selle riigi õigust, mille alusel kooselu selle sõlmimiseks kohustuslikus korras registreeriti.
- (49) Kui käesolevas määruuses osutatakse kodakondsusele kui ühendavale tegurile, on küsimus selle kohta, kuidas kohelda mitme kodakondsusega isikut, eelkõige, mis jääb käesoleva määruse kohaldamisalast välja ning see küsimus peaks jääma liikmesriikide õiguse, sealhulgas, kui see on asjakohane, rahvusvaheliste konventsioonide otsustada, järgides seejuures täielikult Euroopa Liidu üldpõhimõtteid. Sellel kaalutlusel ei tohiks olla mõju käesoleva määruse kohaselt tehtud õiguse valiku kehtivusele.
- (50) Mis puudutab registreeritud kooselust tulenevate varaliste tagajärgede suhtes kohaldatava õiguse kindlaksmääramist õiguse valiku ja registreeritud kooselust tulenevaid varalisi suhteid käsitleva lepingu puudumise korral, siis peaks liikmesriigi kohtuasutusel olema erandjuhul, kui registreeritud elukaaslased on kolinud oma alalise elukoha riiki pikaks ajaks, emma-kumma registreeritud elukaaslase taotlusel võimalik otsustada, et võib kohaldada kõnealuse riigi õigust, kui registreeritud elukaaslased on tuginenud sellele õigusele. Ühelgi juhul ei tohi see kahjustada kolmandate isikute õigusi.
- (51) Õigus, mis on määratud registreeritud kooselust tulenevate varaliste tagajärgede suhtes kohaldatavaks, peaks reguleerima neid tagajärgi alates ühe või mõlema registreeritud elukaaslase vara liigitamisest erinevatesse kategooriatesse registreeritud kooselu jooksul kuni registreeritud elukaaslaste varasuhte lõpetamiseni pärast registreeritud kooselu lõppemist. See peaks hõlmama registreeritud kooselust tulenevate varaliste tagajärgede mõju registreeritud elukaaslase ja kolmandate isikute vahelistele õigussuhetele. Registreeritud elukaaslane võib registreeritud kooselust tulenevate varaliste tagajärgede suhtes kohaldatavat õigust kasutada kolmanda isiku suhtes selliste tagajärgede reguleerimiseks siiski üksnes siis, kui registreeritud elukaaslase ja kolmanda isiku vahelised õigussuhted tekivad ajal, mil kolmas isik oli teadlik või oleks pidanud olema teadlik selle õiguse kohaldamisest.
- (52) Avaliku huviga seotud kaalutlused, nagu liikmesriigi poliitilise, sotsiaalse või majandusliku korralduse kaitsmine peaks õigustama seda, et liikmesriigi kohtutele ja muudele pädevatele asutustele antakse võimalus kohaldada erandjuhtudel erandeid, mis põhinevad üldist kehtivust omavatel sätetel. Seda arvestades peaks mõiste „üldist kehtivust omavad sätted” hõlmama kohustuslikku laadi norme, näiteks pere eluaseme kaitset käsitlevaid norme. See registreeritud kooselust tulenevate varaliste tagajärgede suhtes kohaldatava õiguse kohaldamise erand nõuab siiski ranget tõlgendamist, et säilitada kooskõla käesoleva määruse üldeesmärgiga.
- (53) Samuti peaks avaliku huviga seotud kaalutlustel olema liikmesriikide kohtutel ja registreeritud kooselust tulenevaid varalisi tagajärgi käsitlevate asjadega tegelevatel teistel pädevatel asutustel õigus eirata erandkorras välisriigi õiguse teatavaid sätteid, kui vastaval konkreetsel juhul oleks nende sätete kohaldamine ilmselgelt vastuolus asjaomase

liikmesriigi avaliku korraga (*ordre public*). Siiski ei tohiks kohtuda ega teised pädevad asutused kohaldada avaliku korra kaalutlustel põhinevat erandit selleks, et vältida teise liikmesriigi õiguse kohaldamist või keelduda tunnustamast või, olenevalt juhtumist, vastu võtmast, või täitmast teises liikmesriigis tehtud otsust, ametlikku dokumenti või kohtulikku kokkulepet, kui see keeldumine oleks vastuolus Euroopa Liidu põhiõiguste hartaga ning eriti selle artikliga 21 mittediskrimineerimise põhimõtte kohta.

- (54) Kuna mõnes riigis on kaks või enam õigussüsteemi või õigusnormide kogumit, mis reguleerivad käesolevas määruses käsitletavaid küsimusi, tuleks ette näha, mil määral käesoleva määruse sätteid kohaldatakse kõnealuste riikide eri territoriaalüksustes.
- (55) Arvestades, et käesoleva määruse üldeesmärgiks on liikmesriikides registreeritud kooselust tulenevaid varalisi tagajärgi käsitlevates asjades tehtud otsuste vastastikune tunnustamine, tuleks määrusega ette näha otsuste tunnustamist, täidetavust ja täitmist käsitlevad eeskirjad, mis sarnanevad tsiviilasjades tehtava õigusalse koostöö valdkonnas kehtestatud muudes liidu õigusaktides sätestatud normidega.
- (56) Käesoleva määrusega tuleks tagada registreeritud kooselust tulenevaid varalisi tagajärgi käsitlevaid asju puudutavate ametlike dokumentide vastuvõtmine ja täidetavus kõigis liikmesriikides, et võtta arvesse liikmesriikide erinevaid süsteemi registreeritud kooselust tulenevaid varalisi tagajärgi käsitlevate asjade lahendamisel.
- (57) Ametlikul dokumendil peaks olema teises liikmesriigis sama tõendusjõud nagu dokumendi päritoluliikmesriigis või võimalikult samalaadne toime. Ametliku dokumendi tõendusjõu kindlaksmääramisel teises liikmesriigis või võimalikult samalaadse toime kindlaksmääramisel tuleks lähtuda sellest, milline on kõnealuse ametliku dokumendi tõendusjõu laad ja ulatus selle päritoluliikmesriigis. Seega sõltub ametliku dokumendi tõendusjõud teises liikmesriigis päritoluliikmesriigi õigusest.
- (58) Ametliku dokumendi autentsus peaks olema autonoomne mõiste, mis hõlmab selliseid küsimusi nagu dokumendi ehtsus, dokumendi suhtes kehtivad vorminõuded, dokumendi koostanud asutuse volitused ning menetlus, mille kohaselt dokument koostatakse. Autentsus peaks hõlmama samuti asjaomase asutuse poolt ametlikus dokumendis kajastatud faktilisi asjaolusid, näiteks asjaolu, et osutatud pooled ilmusid osutatud kuupäeval nimetatud asutusse ja tegid osutatud avaldused. Pool, kes soovib vaidlustada ametliku dokumendi autentsust, peaks pöörduma ametliku dokumendi päritoluliikmesriigi pädevasse kohtusse päritoluliikmesriigi õiguse alusel.
- (59) Mõistet „ametlikus dokumendis kajastatud õigustoimingud või õigussuhted” tuleks tõlgendada viitena ametlikus dokumendis sisalduvatele sisulistele aspektidele. Pool, kes soovib vaidlustada ametlikus dokumendis kajastatud õigustoimingut või õigussuhet, peaks pöörduma kohtusse, millel on pädevus vastavalt käesolevale määrusele ning kes peaks tegema otsuse vaidlustamise kohta kooskõlas registreeritud kooselust tulenevate varaliste tagajärgede suhtes kohaldatava õigusega.
- (60) Kui liikmesriigi kohtus toimuv menetluses tõstatatakse ametlikus dokumendis kajastatud õigustoimingute või õigussuhetega seotud küsimus eelkõige, peaks sellel kohtul olema pädevus kõnealuses küsimuses.
- (61) Vaidlustatud ametlikul dokumendil ei tohiks olla tõendusjõudu muus liikmesriigis kui päritoluliikmesriigis seni, kuni vaidlustamist menetletakse. Kui vaidlustamine puudutab üksnes ametlikus dokumendis kajastatud õigustoimingute või õigussuhetega seotud konkreetset asja, ei tohiks vaidlustatud ametlikul dokumendil olla tõendusjõudu muus liikmesriigis kui päritoluliikmesriik seoses vaidlustatud küsimusega niikaua, kuni

vaidlustamist menetletakse. Ametlik dokument, mis on tunnistatud vaidlustamise tõttu kehtetuks, kaotab igasuguse tõendusjõu.

- (62) Asutus, kellele käesoleva määruse rakendamise kontekstis esitatakse kaks omavahel vastuolus olevat ametlikku dokumenti, peaks hindama, kumba ametlikku dokumenti tuleks eelistada, või ei peaks eelistama kumbagi, võttes arvesse konkreetse juhtumi asjaolusid. Kui nendest asjaoludest lähtudes ei ole selge, kumba ametlikku dokumenti peaks eelistama, või ei peaks eelistama kumbagi, peaksid küsimuse lahendama käesoleva määruse kohaselt pädevad kohtud, või kui küsimus tõstatatakse käimasoleva menetluse käigus eelküsimusena, peaks küsimuse lahendama kohus, kuhu vastavas asjas on pöördutud. Kui esineb vastuolu ametliku dokumendi ja otsuse vahel, tuleks arvesse võtta käesoleva määruse kohaseid otsuste tunnustamata jätmise aluseid.
- (63) Registreeritud kooselust tulenevaid varalisi tagajärgi käsitleva kohtuotsuse tunnustamine ja täitmine käesoleva määruse alusel ei tohiks siiski mingil viisil tähendada selle registreeritud kooselu tunnustamist, millega seoses kohtuotsus tehti.
- (64) Tuleks kindlaks määrata käesoleva määruse ja selliste registreeritud kooselust tulenevaid varalisi tagajärgi käsitlevate kahepoolsete ja mitmepoolsete konventsioonide vaheline suhe, mille osaliseks on liikmesriigid.
- (65) Käesoleva määruse kohaldamise hõlbustamiseks tuleks liikmesriikide jaoks sätestada kohustus edastada teavet oma riigi registreeritud kooselust tulenevaid varalisi tagajärgi käsitlevate õigusaktide ja menetluste kohta nõukogu otsusega 2001/470/EÜ²⁵ loodud tsiviil- ja kaubandusasju käsitleva Euroopa õiguslase koostöö võrgustiku raames. Selleks et *Euroopa Liidu Teatajas* oleks võimalik õigeaegselt avaldada kogu käesoleva määruse praktiliseks kohaldamiseks asjakohane teave, peaksid liikmesriigid esitama niisuguse teabe ka komisjonile enne selle määruse kohaldamise alguskuupäeva.
- (66) Selleks et hõlbustada käesoleva määruse kohaldamist ja võimaldada tänapäevase kommunikatsioonitehnoloogia kasutamist, tuleks näha ette standardvormid tõendite jaoks, mis esitatakse koos otsust, ametlikku dokumenti või kohtulikku kokkulepet käsitleva täidetavaks tunnistamise taotlusega.
- (67) Käesolevas määruses sätestatud tähtaegade ja tähtpäevade arvestamisel tuleks kohaldada nõukogu 3. juuni 1971. aasta määrust (EMÜ, Euratom) nr 1182/71, millega määratakse kindlaks ajavahemike, kuupäevade ja tähtaegade²⁶ suhtes kohaldatavad eeskirjad.
- (68) Selleks et tagada käesoleva määruse rakendamiseks ühetaolised tingimused, tuleks komisjonile anda rakendamisvolitused otsuste, kohtulike kokkulepete ja ametlike dokumentide täidetavaks tunnistamisega seonduvate tõendite ja vormide kehtestamiseks ja muutmiseks. Neid volitusi tuleks teostada kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. veebruari 2011. aasta määrusega (EL) nr 182/2011, millega kehtestatakse eeskirjad ja üldpõhimõtted, mis käsitlevad liikmesriikide läbiviidava kontrolli mehhanisme, mida kohaldatakse komisjoni rakendamisvolituste teostamise suhtes²⁷.
- (69) Käesoleva määrusega ettenähtud tõendite ja vormide koostamiseks ja hilisemaks muutmiseks mõeldud rakendusaktide vastuvõtmiseks tuleks kasutada nõuandemenetlust kooskõlas määruse (EL) nr 182/2011 artiklis 4 sätestatud menetlusega.

²⁵ EÜT L 174, 27.6.2001, lk 25.

²⁶ EÜT L 124, 8.6.1971, lk 1.

²⁷ ELT L 55, 28.2.2011, lk 13.

- (70) Käesoleva määruse eesmärgke, nimelt isikute vaba liikumist Euroopa Liidus, registreeritud elukaaslastele antud vabadust korraldada oma varalisi suhteid omavahel ja kolmandate isikutega nii kooselu kestel kui ka vara jagamise korral ning suuremat etteaimatavust ja õiguskindlust, ei suuda liikmesriigid seda piisavalt saavutada, vaid käesoleva määruse ulatuse ja toime tõttu on seda parem saavutada liidu tasandil, vajaduse korral liikmesriikide vahelist koostööd tõhustades. Liit võib kooskõlas Euroopa Liidu lepingu artiklis 5 sätestatud subsidiaarsuse põhimõttega meetmeid võtta ning seega on liidul tegutsemispädevus. Kõnealuses artiklis sätestatud proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt ei lähe käesolev määrus nimetatud eesmärkide saavutamiseks vajalikust kaugemale.
- (71) Käesolevas määruses austatakse põhiõigusi ja järgitakse Euroopa Liidu põhiõiguste hartas tunnustatud põhimõtteid, eelkõige selle artikleid 7, 9, 17, 21 ja 47, mis käsitlevad vastavalt era- ja perekonnaelu austamist, õigust luua perekond nende õiguste kasutamist reguleerivate siseriiklike õigusaktide kohaselt, õigust omandile, mittediskrimineerimise põhimõtet ning õigust tõhusale õiguskaitsevahendile ja õiglasele kohtulikule arutamisele. Liikmesriikide kohtud ja muud pädevad asutused peavad käesolevat määrust kohaldama nimetatud õigusi ja põhimõtteid järgides.

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA MÄÄRUSE:

I peatükk

Kohaldamisala ja mõisted

Artikkel 1

Kohaldamisala

1. Käesolevat määrust kohaldatakse registreeritud kooselust tulenevate varaliste tagajärgede suhtes.

Seda ei kohaldata maksu-, tolli- ega haldusasjade suhtes.
2. Käesoleva määruse kohaldamisalast jäetakse välja:
 - a) registreeritud elukaaslaste õigus- ja teovõime,
 - b) registreeritud kooselu eksisteerimine, kehtivus või tunnustamine,
 - c) ülalpidamiskohustused,
 - d) surnud registreeritud elukaaslase vara pärimine,
 - e) sotsiaalkindlustus,
 - f) õigus kanda registreeritud kooselu lõpetamise või kehtetuks tunnistamise korral registreeritud elukaaslaste vahel üle või kohandada vanadus- või invaliidsuspensiooni õigusi, mis on omandatud registreeritud kooselu jooksul ning millest ei ole saadud pensionitulu registreeritud kooselu jooksul;
 - g) varaga seotud asjaõiguste olemus ja
 - h) kinnis- või vallasasjaõiguse registrisse kandmine, sealhulgas kande tegemise õiguslikud nõuded, ning õiguse registrisse kandmise või kandmata jätmise õiguslikud tagajärjed.

Artikkel 2

Liikmesriigisisene pädevus registreeritud kooselust tulenevaid varalisi tagajärgi käsitlevates asjades

Käesolev määrus ei mõjuta liikmesriikide asutuste pädevust registreeritud kooselust tulenevaid varalisi tagajärgi käsitlevate asjade menetlemisel.

Artikkel 3

Mõisted

1. Käesolevas määruses kasutatakse järgmisi mõisteid:
 - (a) „registreeritud kooselu” – õigusega ette nähtud kahe inimese kooselu vorm, mille registreerimine on selle õiguse kohaselt kohustuslik ja mille puhul on täidetud selles õiguses ette nähtud juriidilised vorminõuded selle kooselu loomiseks;
 - (b) „registreeritud kooselust tulenevad varalised tagajärjed” – õigusnormide kogum, millega reguleeritakse kooselu registreerimisega või selle lõpetamisega loodud õigusliku suhte alusel tekkinud varalisi suhteid registreeritud elukaaslaste vahel ning nende varalisi suhteid kolmandate isikutega;
 - (c) „registreeritud kooselust tulenevaid varalisi suhteid käsitlev leping” – mis tahes kokkulepe, millega registreeritud elukaaslased või tulevased registreeritud elukaaslased korraldavad oma registreeritud kooselust tulenevaid varalisi tagajärgi;
 - (d) „ametlik dokument” – registreeritud kooselust tulenevaid varalisi tagajärgi käsitlevas asjas tehtud dokument, mis on liikmesriigis ametlikult koostatud või ametliku dokumendina registreeritud ning:
 - i) mille allkiri ja sisu on autentsed ning
 - ii) mille on koostanud päritoluliikmesriigi avaliku võimu kandja või muu pädev asutus;
 - (e) „otsus” – liikmesriigi kohtus registreeritud kooselust tulenevaid varalisi tagajärgi käsitlevas asjas tehtud otsus, olenemata otsuse nimetusest, sealhulgas kohtuametniku otsus kohtukulude suuruse kohta;
 - (f) „kohtulik kokkulepe” – menetluse käigus kohtu poolt kinnitatud või sõlmitud kokkulepe registreeritud kooselust tulenevaid varalisi tagajärgi käsitlevas asjas;
 - (g) „päritoluliikmesriik” – liikmesriik, kus on tehtud otsus, koostatud ametlik dokument, kiidetud heaks või sõlmitud kohtulik kokkulepe;
 - (h) „täitmise liikmesriik” – liikmesriik, kus taotletakse koostatud otsuse, ametliku dokumendi või kohtuliku kokkuleppe tunnustamist ja/või täitmist.
2. Käesoleva määruse kohaldamisel hõlmab mõiste „kohus” kõiki kohtuasutusi ning kõiki teisi selliseid asutusi ja õigusala töötajaid, kellel on pädevus menetleda registreeritud kooselust tulenevaid varalisi tagajärgi käsitlevaid asju ning kes täidavad kohtuülesandeid või tegutsevad kohtuasutuse poolt delegeeritud volituste alusel või tegutsevad kohtuasutuse alluvuses, tingimusel et tagatud on selliste asutuste ja õigusala töötajate

erapooletus ja poolte õigus olla ära kuulatud ning et selliste asutuste poolt nende asukohaliikmesriigi õiguse alusel tehtud otsused vastavad järgmistele tingimustele:

- i) otsuse võib kohtuasutusele edasi kaevata või selle kohta võib kohtuasutusele esitada taotluse läbivaatamiseks ning
- ii) otsusel on samas asjas tehtud kohtuasutuse otsusega võrreldav õigusjõud ja -mõju.

Liikmesriigid teatavad komisjonile esimeses lõigus osutatud muud asutused ja õigusala töötajad vastavalt artiklile 64.

II peatükk

Kohtualluvus

Artikkel 4

Kohtualluvus ühe registreeritud elukaaslase surma korral

Kui liikmesriigi kohtusse on pöördutud registreeritud elukaaslase pärimisasjas määruse (EL) nr 650/2012 alusel, on kõnealuse riigi kohtud pädevad otsustama kõnealuse pärimisasjaga seoses registreeritud kooselust tulenevaid varalisi tagajärgi käsitlevaid asju.

Artikkel 5

Kohtualluvus registreeritud kooselu lõpetamise või kehtetuks tunnistamise korral

1. Selle liikmesriigi kohtud, kuhu pöörduti registreeritud kooselu lõpetamiseks või kehtetuks tunnistamiseks, on pädevad lahendama registreeritud kooselust tulenevaid varalisi tagajärgi käsitlevaid asju, mis seonduvad kõnealuse registreeritud kooselu lõpetamise või kehtetuks tunnistamisega, kui registreeritud elukaaslased lepivad selles kokku.
2. Kui lõikes 1 osutatud kokkulepe sõlmitakse enne seda, kui registreeritud kooselust tulenevaid varalisi tagajärgi käsitleva asja lahendamise eesmärgil pöördutakse kohtusse, peab kokkulepe vastama artiklis 7 sätestatud tingimustele.

Artikkel 6

Muu kohtualluvus

Kui ühelgi liikmesriigi kohtul ei ole artiklite 4 ja 5 kohaselt pädevust või muudel kui artiklites 4 ja 5 käsitletud juhtudel, on registreeritud kooselust tulenevaid varalisi tagajärgi käsitlevaid asju pädevad lahendama selle liikmesriigi kohtud:

- (a) kelle territooriumil on kohtusse pöördumise ajal registreeritud elukaaslaste alaline elukoht, või selle puudumisel,
- (b) kelle territooriumil oli kohtusse pöördumise ajal registreeritud elukaaslaste viimane alaline elukoht, kui üks neist elab endiselt seal, või selle puudumisel,
- (c) kelle territooriumil on kohtusse pöördumise ajal kostja alaline elukoht, või selle puudumisel,
- (d) kelle kodanikud on mõlemad registreeritud elukaaslased kohtusse pöördumise ajal, või selle puudumisel,

(e) kelle õiguse alusel registreeritud kooselu loodi.

Artikkel 7

Kohtu valimine

1. Artikliga 6 hõlmatud juhtudel võivad pooled kokku leppida, et selle liikmesriigi kohtud, mille õigus on kohaldatav artikli 22 või artikli 26 lõike 1 alusel, või selle liikmesriigi kohtud, kelle õiguse alusel registreeritud kooselu loodi, on ainupädevad lahendama nende registreeritud kooselust tulenevaid varalisi tagajärgi käsitlevaid asju.
2. Kokkulepe peab olema sõlmitud kirjalikult ning dateeritud ja alla kirjutatud mõlema poole poolt. Elektroonilisel teel edastatud dokument, mida on võimalik alaliselt säilitada, võrdsustatakse kirjalikult vormistatuga.

Artikkel 8

Kohtualluvus kostja kohtusse ilmunise alusel

1. Erinevalt käesoleva määruse muudest sätetest tulenevast pädevusest on pädevus selle liikmesriigi kohtul, mille õigus on kohaldatav artikli 22 või artikli 26 lõike 1 kohaselt, ja kuhu kostja ilmub. See reegel ei kehti juhul, kui kohtusse ilmuti pädevuse vaidlustamiseks või artikliga 4 hõlmatud asjades.
2. Enne lõike 1 kohaselt pädevuse saamist peab kohus tagama, et kostjat on teavitatud tema õigusest pädevus vaidlustada ning kohtusse ilmunise või mitteilmumisega kaasnevatest tagajärgedest.

Artikkel 9

Alternatiivne kohtualluvus

1. Kui selle liikmesriigi kohus, millele kuulub pädevus artikli 4, artikli 5 ja artikli 6 punktide a, b, c või d alusel, leiab, et tema õiguses ei ole registreeritud kooselu institutsiooni ette nähtud, võib ta pädevusest keelduda. Kui kohus otsustab pädevusest keelduda, teeb ta seda ilma põhjendamatu viivitusega.
2. Kui lõikes 1 osutatud kohus keeldub pädevusest ja kui pooled lepivad kokku anda pädevus üle mis tahes teise liikmesriigi kohtutele vastavalt artiklile 7, on registreeritud kooselust tulenevaid varalisi tagajärgi käsitlevaid asju pädevad lahendama kõnealuse liikmesriigi kohtud.

Muudel juhtudel on pädevus lahendada registreeritud kooselust tulenevaid varalisi tagajärgi käsitlevaid asju mis tahes teise liikmesriigi artiklite 6 või 8 kohastel kohtutel.
3. Käesolevat artiklit ei kohaldata, kui pooled on saanud otsuse registreeritud kooselu lõpetamise või kehtetuks tunnistamise kohta, mida on võimalik tunnustada kohtu asukohaliikmesriigis.²⁸

Artikkel 10

Kohtualluvus muudel juhtudel

Kui ükski liikmesriigi kohus ei ole artiklite 4, 5, 6, 7 ega 8 alusel pädev või kui kõik artikli 9 kohased kohtud on pädevusest loobunud ja kui ükski liikmesriigi kohus ei ole pädev artikli 6 punkti e, artikli 7 ega artikli 8 alusel, on pädevad liikmesriigi kohtud, kui ühe või mõlema registreeritud

²⁸ Sarnast sõnastust („võimalik tunnustada”) on kasutatud uuesti sõnastatud Brüsseli I määruse artikli 33 lõike 1 punktis a ja lõikes 3, artikli 34 lõike 1 punktis b ja põhjenduses 23.

elukaaslase kinnisvara asub selle liikmesriigi territooriumil, kuid sel juhul on kohus, kuhu pöörduti, pädev tegema otsuse üksnes asjaomase kinnisvara kohta.

Artikkel 11 **Forum necessitatis**

Kui ükski liikmesriigi kohus ei ole artiklite 4, 5, 6, 7, 8 ja 10 alusel pädev või kui kõik artikli 9 kohased kohtud on oma pädevusest loobunud ja ükski liikmesriigi kohus ei ole pädev artikli 6 punkti e ning artiklite 7, 8 ja 10 alusel, võivad liikmesriigi kohtud erandkorras lahendada registreeritud kooselust tulenevaid varalisi tagajärgi käsitlevat asja, kui kohtuasjaga tihedalt seotud kolmandas riigis ei saa mõistlikult eeldada menetluse algatamist või läbiviimist või see osutub võimatuks.

Kohtuasi peab olema asja menetleva kohtu asukohaliikmesriigiga piisavalt seotud.

Artikkel 12 **Kohtualluvus vastuhagi korral**

Artikli 4, 5, 6, 7, 8, 10 või 11 kohaselt asja menetlev kohus on pädev lahendama ka vastuhagi, kui see kuulub käesoleva määruse kohaldamisalasse.

Artikkel 13 **Menetluse piiramine**

1. Kui surnud isiku, kelle pärimisasi jääb määruse (EL) nr 650/2012 kohaldamisalasse, pärandvara hulka kuulub kolmandas riigis asuv vara, võib kohus, kuhu registreeritud kooselust tulenevaid varalisi tagajärgi käsitleva asja lahendamiseks pöörduti, jätta menetlusosalise taotlusel mõne sellise vara kohta otsuse tegemata, kui võib eeldada, et vara kohta tehtud kohtuotsust kolmandas riigis ei tunnustata või ei tunnistata seda täidetavaks, kui täidetavaks tunnistamine on vajalik.
2. Lõike 1 kohaldamine ei mõjuta osaliste õigust piirata menetluse ulatust vastavalt selle liikmesriigi õigusele, mille kohtusse pöörduti.

Artikkel 14 **Kohtusse pöördumine**

Käesoleva peatüki kohaldamisel loetakse kohtusse pöördumine toimunuks:

- a) ajal, mil kohtule esitatakse menetluse algatamist käsitlev dokument või samaväärne dokument, tingimusel et hageja astub pärast seda vajalikud sammud, et dokument kostjale kätte toimetada; või
- b) kui dokument tuli enne kohtule esitamist kätte toimetada, siis hetkel, mil kättetoimetamise eest vastutav asutus selle kätte sai, juhul, kui hageja ei ole seejärel jätnud astumata samme, mis on dokumendi kohtule esitamiseks ette nähtud; või
- c) kui kohus algatab menetluse omal algatusel, siis ajal, mil kohus teeb otsuse algatada menetlus, või juhul, kui sellist otsust ei nõuta, siis ajal, mil asi kohtus registreeritakse.

Artikkel 15

Kohtualluvuse kontrollimine

Kui liikmesriigi kohtusse on pöördutud registreeritud kooselust tulenevaid varalisi tagajärgi käsitlevas asjas, mis käesoleva määruse kohaselt ei kuulu tema pädevusse, teatab kohus omal algatusel, et ta ei ole pädev asja arutama.

Artikkel 16

Nõuetekohasuse kontrollimine

1. Kui kostja alaline elukoht on muus riigis kui hagi esitamise kohaks olev liikmesriik ning ta ei ilmu asja arutamisele, peatab käesoleva määruse kohaselt pädev kohus menetluse, kuni on tõendatud, et kostjal on olnud võimalus menetluse algatamist käsitlev või sellega samaväärne dokument kätte saada piisavalt aegsasti, et korraldada enda kaitset, või et selleks on võetud kõik vajalikud meetmed.
2. Käesoleva artikli lõike 1 asemel kohaldatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. novembri 2007. aasta määruse (EÜ) nr 1393/2007 (kohtu- ja kohtuväliste dokumentide liikmesriikides kättetoimetamise kohta tsiviil- ja kaubandusajades²⁹) artiklit 19, kui hagiavaldus või sellega samaväärne dokument tuli nimetatud määruse kohaselt edastada ühest liikmesriigist teise.
3. Kui menetluse algatamist käsitlev või samaväärne dokument tuli tsiviil- ja kaubandusajade kohtu- ja kohtuväliste dokumentide välisriikides kätteandmist käsitleva 15. novembri 1965. aasta Haagi konventsiooni kohaselt toimetada välismaale ning kui määruse (EÜ) nr 1393/2007 sätteid ei saa kohaldada, kohaldatakse nimetatud konventsiooni artiklit 15.

Artikkel 17

Pooleliolevad menetlused

1. Kui pooled algatavad menetlusi eri liikmesriikide kohtutes ühe ja sama alusega hagide põhjal, peatab kohus, kellele hagi on esitatud hiljem, menetluse omal algatusel seni, kuni on kindlaks tehtud selle kohtu pädevus, kellele hagi esitati esimesena.
2. Lõikes 1, osutatud juhtudel teatab selle kohtu taotluse korral, kuhu vaidlusega seoses pöörduti, iga kohus, kuhu on pöördutud, viivitamata esimesena nimetatud kohtule kuupäeva, millal tema poole pöörduti.
3. Kui on kindlaks tehtud selle kohtu pädevus, kellele hagi on esitatud esimesena, loobub kohus, kellele hagi on esitatud hiljem, pädevusest esimese kohtu kasuks.

Artikkel 18

Seotud kohtuasjad

1. Kui eri liikmesriikide kohtutes on lahendamisel seotud kohtuasjad, võivad kõik kohtud peale kohtu, kuhu pöörduti esimesena, oma menetlused peatada.
2. Kui kohtuasjad on pooleli esimese astme kohtus, võivad kõik kohtud peale kohtu, kuhu esimesena pöörduti, poole taotlusel pädevusest keelduda, kui kohus, kuhu pöörduti esimesena, on kõnealustes asjades pädev ja kui selle riigi õigusaktid võimaldavad neid kohtuasju liita.

²⁹ ELT L 324, 10.12.2007, lk 79.

3. Käesoleva artikli tähenduses loetakse kohtuasjad seotuks, kui nad on sedavõrd tihedalt seotud, et eri menetlustest tulenevate vastuoluliste otsuste ohu vältimiseks oleks soovitatav neid menetleda ning otsuseid teha üheskoos.

Artikkel 19

Ajutised meetmed, sealhulgas kaitsemeetmed

Liikmesriigi kohtutelt võib taotleda selliseid ajutisi meetmeid, sealhulgas kaitsemeetmeid, mis on asjaomase riigi õigusega ette nähtud, isegi juhul, kui käesoleva määruse kohaselt on asja sisuliseks arutamiseks pädevad teise liikmesriigi kohtud.

III peatükk
Kohaldatav õigus

Artikkel 20

Ühetaoline kohaldamine

Käesolevas määruks kohaldatavana määratletud õigust kohaldatakse olenemata sellest, kas see on liikmesriigi õigus või mitte.

Artikkel 21

Kohaldatava õiguse ühtsus

registreeritud kooselust tulenevate varaliste tagajärgede suhtes kohaldatavat õigust kohaldatakse kogu vara suhtes, mida nimetatud tagajärjed mõjutavad, olenemata vara asukohast.

Artikkel 22

Kohaldatava õiguse valik

1. Registreeritud elukaaslased või tulevased elukaaslased võivad omavahelise kokkuleppe alusel määrata või muuta õiguse, mida kohaldatakse nende registreeritud kooselust tulenevate varaliste tagajärgede suhtes, tingimusel et kõnealuse õigusega tunnustatakse registreeritud kooselust tulenevaid varalisi tagajärgi, ning tingimusel et tegemist on ühega järgmistest õigustest:
 - (a) selle riigi õigus, kus on registreeritud elukaaslaste või tulevaste elukaaslaste või ühe elukaaslase alaline elukoht kokkuleppe sõlmimise ajal;
 - (b) selle riigi õigus, mille kodakondsus on ühel registreeritud elukaaslasel või tulevasel elukaaslasel kokkuleppe sõlmimise ajal, või
 - (c) selle riigi õigus, mille alusel registreeritud kooselu loodi.
2. Registreeritud kooselust tulenevate varaliste tagajärgede suhtes kohaldatava õiguse muutmisel registreeritud kooselu ajal on üksnes edasiulatuv mõju, välja arvatud juhul, kui registreeritud elukaaslased lepivad kokku teisiti.
3. Kohaldatava õiguse tagasiulatuv muutmine lõike 2 kohaselt ei kahjusta kolmandate isikute õigusi, mis tulenevad kõnealusest õigusest.

Artikkel 23

Kohaldatava õiguse valimise kokkuleppe vormiline kehtivus

1. Artiklis 22 osutatud kokkuleppe sõlmitakse kirjalikult ja dateeritakse sellele kirjutavad alla mõlemad registreeritud elukaaslased. Elektroonilisel teel edastatud dokument, mida on võimalik alaliselt säilitada, võrdsustatakse kirjalikult vormistatuga.
2. Kui selle liikmesriigi õigusega, kus on mõlema registreeritud elukaaslase alaline elukoht kokkuleppe sõlmimise ajal, nähakse registreeritud kooselust tulenevaid varalisi suhteid käsitlevale lepingule siiski ette täiendavad vorminõuded, kohaldatakse nimetatud nõudeid.
3. Kui registreeritud elukaaslaste alaline elukoht kokkuleppe sõlmimise ajal on erinevates liikmesriikides ja nende riikide õigusega on registreeritud kooselust tulenevaid varalisi suhteid käsitleva lepingu osas ette nähtud erinevad vorminõuded, on leping vormiliselt kehtiv juhul, kui see vastab nõuetele, mis on sätestatud ühe asjaomase riigi õiguses.
4. Kui lepingu sõlmimise ajal on ainult ühe registreeritud elukaaslase alaline elukoht liikmesriigis, mille õigusega on ette nähtud täiendavad vorminõuded registreeritud kooselust tulenevaid varalisi suhteid käsitlevale lepingule, kohaldatakse nimetatud nõudeid.

Artikkel 24

Nõusolek ja sisuline kehtivus

1. Õiguse valikul saavutatud kokkuleppe või sellega seotud tingimuste olemasolu ja kehtivus määratakse kindlaks selle õiguse alusel, mis käesoleva määruse artikli 22 alusel kehtiks kokkuleppe või tingimuste suhtes nende kehtivuse korral.
2. Registreeritud elukaaslane võib oma nõusoleku puudumise tõendamiseks siiski tugineda selle riigi õigusele, kus oli tema alaline elukoht ajal, kui kohtusse pöörduiti, kui asjaoludest ilmneb, et tema tegevuse tagajärgi ei oleks mõistlik kindlaks määrata lõikes 1 määratud õiguse alusel.

Artikkel 25

Registreeritud kooselust tulenevaid varalisi suhteid käsitleva lepingu vormiline kehtivus

1. Kooselust tulenevaid varalisi suhteid käsitlev leping sõlmitakse kirjalikult ja dateeritakse ning sellele kirjutavad alla mõlemad registreeritud elukaaslased. Elektroonilisel teel edastatud dokument, mida on võimalik alaliselt säilitada, võrdsustatakse kirjalikult vormistatuga.
2. Kui selle liikmesriigi õigusega, kus on mõlema registreeritud elukaaslase alaline elukoht kokkuleppe sõlmimise ajal, nähakse registreeritud kooselust tulenevaid varalisi suhteid käsitlevale lepingule siiski ette täiendavad vorminõuded, kohaldatakse nimetatud nõudeid.

Kui registreeritud elukaaslaste alaline elukoht kokkuleppe sõlmimise ajal on erinevates liikmesriikides ja nende riikide õigusega on registreeritud kooselust tulenevaid varalisi suhteid käsitleva lepingu osas ette nähtud erinevad vorminõuded, on leping vormiliselt kehtiv juhul, kui see vastab nõuetele, mis on sätestatud ühe asjaomase riigi õiguses.

Kui lepingu sõlmimise ajal on ainult ühe registreeritud elukaaslase alaline elukoht liikmesriigis, mille õigusega on ette nähtud täiendavad vorminõuded registreeritud kooselust tulenevaid varalisi suhteid käsitlevale lepingule, kohaldatakse nimetatud nõudeid.

3. Kui registreeritud kooselust tulenevate varaliste tagajärgede suhtes kohaldatava õigusega nähakse ette täiendavad vorminõuded, kohaldatakse neid nõudeid

Artikkel 26

Kohaldatav õigus juhul, kui pooled ei ole valikut teinud

1. Kui artikli 22 kohaselt ei ole registreeritud kooselust tulenevate varaliste tagajärgede suhtes kohaldatavat õigust kokku lepitud, kohaldatakse registreeritud kooselust tulenevate varaliste tagajärgede suhtes selle riigi õigust, mille alusel registreeritud kooselu loodi.
2. Erandkorras ja emma-kumma registreeritud elukaaslase taotluse korral võib kohtuasutus, kes on pädev tegema otsuse registreeritud kooselust tulenevaid varalisi tagajärgi käsitlevas asjas, otsustada, et registreeritud kooselust tulenevad varalised tagajärjed on reguleeritud mõne teise riigi õigusega kui see riik, mille õigust kohaldatakse lõike 1 kohaselt, kui selle teise riigi õiguses tunnustatakse registreeritud kooselu institutsiooniga seotud varalisi tagajärgi ja kui taotleja tõendab, et:
 - (a) registreeritud elukaaslaste viimane ühine alaline elukoht oli kõnealuses riigis märkimisväärselt pikema aja jooksul ning
 - (b) mõlemad registreeritud elukaaslased tuginesid selle teise riigi õigusele oma varasuhte korraldamisel või kavandamisel.

Kõnealuse teise riigi õigust kohaldatakse alates registreeritud kooselu loomisest, välja arvatud juhul, kui emb-kumb registreeritud elukaaslane ei ole sellega nõus. Viimasel juhul kehtib kõnealuse teise riigi õigus nende suhtes üksnes alates sellest ajast, mil nad sellesse teise riiki viimati ühiselt elama asusid.

Teise riigi õiguse kohaldamine ei kahjusta kolmandate isikute õigusi, mis tulenevad lõike 1 alusel kohaldatavast õigusest.

Lõiget 3 ei kohaldata, kui registreeritud elukaaslased on sõlminud registreeritud kooselust tulenevaid varalisi suhteid käsitleva lepingu enne kõnealusesse teise riiki ühiselt alaliselt elama asumist.

Artikkel 27

Kohaldamisele kuuluva õiguse ulatus

Käesoleva määruse alusel registreeritud kooselust tulenevate varaliste tagajärgede suhtes kohaldatava õigusega määratakse muu hulgas kindlaks:

- (a) ühe või mõlema registreeritud elukaaslase vara liigitamine erinevatesse kategooriatesse registreeritud kooselu ajal ja pärast seda,
- (b) vara ühest kategooriast teise liigitamine,
- (c) ühe registreeritud elukaaslase vastutus seoses teise registreeritud elukaaslase kohustuste ja võlgadega,
- (d) registreeritud elukaaslaste volitused, õigused ja kohustused seoses varaga,
- (e) vara jagamine, jaotamine või likvideerimine registreeritud kooselu lõppemise korral, ning

- (f) registreeritud kooselust tulenevate varaliste tagajärgede mõju registreeritud elukaaslase ja kolmandate isikute vahelistele õiguslikele suhetele ning
- (g) registreeritud kooselust tulenevaid varalisi suhteid käsitleva lepingu sisuline kehtivus.

Artikkel 28

Mõju kolmandatele isikutele

1. Olenemata artikli 27 punktist f, ei tohi registreeritud elukaaslane registreeritud kooselust tulenevate varaliste tagajärgede suhtes kohaldatavat õigust kohaldada kolmanda isiku ning ühe või mõlema registreeritud elukaaslase vahelises vaidluses, välja arvatud juhul, kui kolmas isik oli kõnealusest õigusest teadlik või oleks pidanud sellest hoolsuskohustuse täitmisel teadlik olema.
2. Kolmas isik loetakse olevat kõnealusest õigusest teadlik, kui:
 - (a) registreeritud kooselust tulenevaid varalisi tagajärgi reguleeriv õigus on
 - i) selle riigi õigus, mille õigus on kohaldatav registreeritud elukaaslase ja kolmanda isiku vahelise tehingu suhtes,
 - ii) selle riigi õiguses, kus on tehingut sooritava registreeritud elukaaslase ja kolmanda isiku alaline elukoht, või
 - iii) kinnisvara puhul selle riigi õigus, kus kinnisvara asub,või
 - (b) kui üks registreeritud elukaaslasest täitis nõudeid, mida kohaldatakse registreeritud kooselust tulenevate varaliste tagajärgede avaldamise või registreerimise suhtes, mis on sätestatud:
 - i) selle riigi õiguses, mille õigus on kohaldatav registreeritud elukaaslase ja kolmanda isiku vahelise tehingu suhtes,
 - ii) selle riigi õiguses, kus on tehingut sooritava registreeritud elukaaslase ja kolmanda isiku alaline elukoht, või
 - iii) kinnisvara puhul selle riigi õigus, kus kinnisvara asub.
3. Kui registreeritud elukaaslane ei saa registreeritud kooselust tulenevate varaliste tagajärgede suhtes kohaldatavat õigust kasutada kolmanda isiku vastu lõike 1 alusel, kohaldatakse registreeritud kooselust kolmandale isikule tulenevate varaliste tagajärgede suhtes:
 - (a) selle riigi õigust, mille õigus on kohaldatav registreeritud elukaaslase ja kolmanda isiku vahelise tehingu suhtes, või
 - (b) kinnisvara või registreeritud vara või õigustega seotud juhtudel selle riigi õigust, kus kinnisvara asub või kus vara või registreeritud õigused on registreeritud.

Artikkel 29
Asjaõiguste kohandamine

Kui isik tugineb sellisele asjaõigusele, mis tal on vastavalt registreeritud kooselust tulenevate varaliste tagajärgede suhtes kohaldatavale õigusele, ning selle liikmesriigi õiguses, kus sellele õigusele tuginetakse, ei tunta seda asjaõigust, kohandatakse vajaduse korral ja võimaluse piires seda asjaõigust kõnealuse riigi õiguses ette nähtud kõige lähema samaväärse asjaõigusega, võttes arvesse konkreetse asjaõigusega taotletavaid eesmärke ja huve ning sellega seotud mõjusid.

Artikkel 30
Üldist kehtivust omavad sätted

1. Ükski käesoleva määruse säte ei piira kohtu asukohariigi üldist kehtivust omavate sätete kohaldamist.
2. Üldist kehtivust omavad sätted on sätted, mille järgimist peetakse liikmesriigi avalike huvide, näiteks tema poliitilise, sotsiaal- või majanduskorralduse kaitsmise seisukohast niivõrd oluliseks, et need on kohaldatavad igas olukorras, mis kuulub nende kohaldamisalasse, olenemata sellest, milline õigus oleks registreeritud kooselust tulenevate varaliste tagajärgede suhtes kohaldatav käesoleva määruse alusel.

Artikkel 31
Avalik kord

Käesoleva määruse alusel kindlaks määratud mis tahes riigi õigussätte kohaldamisest võib keelduda üksnes juhul, kui selle kohaldamine on ilmselgelt vastuolus kohtu asukohariigi avaliku korraga.

Artikkel 32
Tagasisaate ja edasiviite välistamine

Käesolevas määruse alusel kindlaks määratud mis tahes riigi õiguse kohaldamine tähendab, et kohaldatakse selles riigis kehtivaid õigusnorme, välja arvatud rahvusvahelise eraõiguse normid.

Artikkel 33
Mitme õiguskorraga riigid – territoriaalsed õigusaktide konfliktid

1. Kui käesolevas määruses osutatud õigus on sellise riigi õigus, mis koosneb mitmest territoriaalsusest, millest igaühes kehtivad registreeritud kooselust tulenevate varaliste tagajärgede suhtes oma õigusnormid, määratakse asjaomase riigi kollisiooninormidega kindlaks see territoriaalsus, mille õigusnorme kohaldatakse.
2. Selliste sisemiste kollisiooninormide puudumisel käsitatakse:
 - (a) registreeritud elukaaslaste alalisele elukohale viitavate sätete kohaselt kohaldatava õiguse kindlaksmääramise eesmärgil viiteid lõikes 1 osutatud riigi õigusele viidetena selle territoriaalsuse õigusnormidele, kus on registreeritud elukaaslaste alaline elukoht;
 - (b) registreeritud elukaaslase alalisele elukohale viitavate sätete kohaselt kohaldatava õiguse kindlaksmääramise eesmärgil viiteid lõikes 1 osutatud riigi õigusele viidetena selle territoriaalsuse õigusnormidele, millega registreeritud elukaaslased on kõige lähemalt seotud;

- (c) muudele ühendavateks teguriteks olevatele asjaoludele viitavate mis tahes muude sätete kohaselt kohaldatava õiguse kindlaksmääramise eesmärgil viiteid lõikes 1 osutatud riigi õigusele viidena selle territoriaalsuse õigusnormidele, millega asjaomane asjaolu on seotud.

Artikkel 34

Mitme õiguskorraga riigid – isikute gruppe puudutavad õigusaktide konfliktid

Sellises riigis, kus registreeritud kooselust tulenevate varaliste tagajärgede suhtes kohaldatakse kahte või enamat õigussüsteemi või normistikku, mis on kohaldatavad erinevatesse gruppidesse kuuluvate isikute suhtes, käsitatakse viiteid selle riigi õigusele kui viiteid õigussüsteemile või normistikule, mis on määratud kindlaks selles riigis kehtivate eeskirjadega. Selliste eeskirjade puudumisel kohaldatakse sellist õigussüsteemi või normistikku, millega registreeritud elukaaslased on kõige lähemalt seotud.

Artikkel 35

Käesoleva määruse kohaldamata jätmine, kui kohalduda võib mitu siseriiklikku õigussüsteemi

Liikmesriik, mis koosneb mitmest territoriaalsusest, millest igaühes kehtivad registreeritud kooselust tulenevate varaliste tagajärgede suhtes oma õigusnormid, ei ole kohustatud kohaldama käesolevat määrust, et määrata, millise territoriaalsuse õigust kohaldada.

IV peatükk

Otsuste tunnustamine, täidetavus ja täitmine

Artikkel 36

Tunnustamine

1. Liikmesriigis tehtud otsust tunnustatakse teistes liikmesriikides ilma erimenetluseta.
2. Huvitatud isik, kes vaidluse põhiküsimusena tõstatab otsuse tunnustamise küsimuse, võib taotleda otsuse tunnustamist artiklites 44–57 ette nähtud menetluse kohaselt.
3. Kui tunnustamisest kui eelküsimusest sõltub liikmesriigi kohtu menetluses oleva asja lahendamine, on see kohus pädev tegema tunnustamist käsitlevat otsust.

Artikkel 37

Tunnustamata jätmise alused

Otsus jäetakse tunnustamata, kui:

- (a) tunnustamine oleks ilmselgelt vastuolus selle liikmesriigi avaliku korraga (*ordre public*), kus tunnustamist taotletakse;
- (b) otsus on tehtud tagaselja ning kostjale ei olnud menetluse algatamist käsitlevat dokumenti või samaväärset dokumenti kätte toimetatud piisavalt aegsasti ja sellisel viisil, et ta oleks saanud korraldada enda kaitset, välja arvatud juhul, kui kostja ei kaevanud otsust edasi siis, kui tal oli selleks võimalus;
- (c) tunnustamine on vastuolus menetluse tulemusel tehtud kohtuotsusega, mis on tehtud samade poolte vahelises asjas liikmesriigis, kus tunnustamist taotletakse;

- (d) tunnustamine on vastuolus kohtuotsusega, mis on varem tehtud samade poolte vahelises, sama eseme ja sama alusega menetluses teises liikmesriigis või kolmandas riigis, kui varasem otsus vastab tunnustamise tingimustele liikmesriigis, kus tunnustamist taotletakse.

Artikkel 38
Põhiõigused

Liikmesriikide kohtud ja muud pädevad asutused järgivad artikli 37 kohaldamisel Euroopa Liidu põhiõiguste hartas tunnustatud põhiõigusi ja põhimõtteid, eelkõige selle artiklit 21 mittediskrimineerimise põhimõtte kohta.

Artikkel 39
Otsuse teinud kohtu pädevuse kontrollimise keeld

1. Otsuse teinud liikmesriigi kohtu pädevus ei kuulu kontrollimisele.
2. Artiklis 37 osutatud avaliku korra (*ordre public*) kaalutlused ei kehti artiklites 4–12 osutatud kohtualluvust käsitlevate eeskirjade korral.

Artikkel 40
Sisulise kontrollimise keeld

Mingil juhul ei vaadata liikmesriigis tehtud otsust sisuliselt läbi.

Artikkel 41
Tunnustamismenetluse peatamine

Selle liikmesriigi kohus, kus taotletakse teises liikmesriigis tehtud otsuse tunnustamist, võib menetluse peatada, kui kohtuotsus on päritoluliikmesriigis tavalises korras edasi kaevatud.

Artikkel 42
Täidetavus

Otsused, mis on tehtud liikmesriigis ning mis on selles riigis täidetavad, on täidetavad teises liikmesriigis, kui nad on tunnustatud huvitatud poole taotlusel teises liikmesriigis täidetavaks vastavalt artiklites 44–57 sätestatud menetlusele.

Artikkel 43
Peamise elukoha kindlaksmääramine

Et teha kindlaks, kas artiklites 44–57 sätestatud menetluse kohaldamisel on poole peamine elukoht kohtuotsuse täitmise liikmesriigis, kohaldab kohus, kuhu pöörduti, selle liikmesriigi siseriiklikku õigust.

Artikkel 44
Kohalike kohtute pädevus

1. Täidetavaks tunnustamise taotlus esitatakse kohtuotsuse täitmise liikmesriigi kohtule või pädevale asutusele, millest komisjoni on teavitatud vastavalt artiklile 64.
2. Kohalik kohtualluvus määratakse selle poole peamise elukoha alusel, kelle suhtes täitmist taotletakse, või täitmiskoha alusel.

Artikkel 45
Menetlus

1. Taotlemiskorda reguleeritakse otsuse täitmise liikmesriigi seadusega.
2. Taotlejal ei pea olema otsuse täitmise liikmesriigis postiaadressi ega volitatud esindajat.
3. Taotlusele lisatakse järgmised dokumendid:
 - (a) otsuse koopia, mis vastab selle õiguse kindlakstegemiseks vajalikele tingimustele;
 - (b) tõend, mille on välja andnud päritoluliikmesriigi kohus või pädev asutus, kasutades artikli 67 lõikes 2 osutatud nõuandemenetluse kohaselt kehtestatud vormi, ilma et see piiraks artikli 46 kohaldamist.

Artikkel 46
Tõendi esitamata jätmine

1. Kui artikli 45 lõike 3 punktis b märgitud tõendit ei esitata, võib kohus või pädev asutus määrata selle esitamise tähtaja, tunnustada samaväärseid dokumente või kui ta leiab, et tal on piisavalt teavet, selle esitamise nõudmisest loobuda.
2. Kui kohus või pädev asutus seda nõuab, esitatakse nimetatud dokumentide tõlge või transliteratsioon. Tõlke teeb isik, kes on selleks pädev ühes liikmesriigis.

Artikkel 47
Täidetavaks tunnistamine

Otsus tunnistatakse täidetavaks kohe pärast artikli 45 nõuete täitmist ilma artikli 37 kohase läbivaatamiseta. Poolel, kelle suhtes täitmist taotletakse, ei ole menetluse selles staadiumis õigust teha taotluse kohta esildisi.

Artikkel 48
Täidetavaks tunnistamise taotluse kohta tehtud otsusest teatamine

1. Täidetavaks tunnistamise taotluse kohta tehtud otsusest teatatakse taotluse esitajale viivitamata vastavalt korrale, mis on sätestatud otsuse täitmise liikmesriigi õiguses.
2. Täidetavaks tunnistamise otsus toimetatakse kätte poolele, kelle suhtes täitmist taotletakse, koos otsusega, kui seda ei ole talle juba kätte toimetatud.

Artikkel 49
Täidetavaks tunnistamise taotluse kohta tehtud otsuse edasikaebamine

1. Kumbki pool võib täidetavaks tunnistamise taotluse kohta tehtud otsuse edasi kaevata.
2. Edasikaebus esitatakse kohtusse, millest asjaomane liikmesriik on teavitanud komisjoni vastavalt artiklile 64.
3. Edasikaebust menetletakse vaidlustatud kohtuasjade vaidlustamiskorra kohaselt.
4. Kui pool, kelle suhtes täitmist taotletakse, ei ilmu taotluse esitaja algatatud menetluseks kohtusse, kuhu edasikaebus esitati, kohaldatakse artiklit 16 ka siis, kui kõnealuse poole peamine elukoht ei ole üheski liikmesriigis.
5. Edasikaebus täidetavaks tunnistamise otsus peale tuleb esitada 30 päeva jooksul alates otsuse kättetoimetamisest. Kui selle poole peamine elukoht, kelle suhtes täitmist

taotletakse, on muus liikmesriigis kui selles, kus tehti täidetavaks tunnistamise otsus, on kaebuse esitamise tähtaeg 60 päeva alates kuupäevast, mil see määrus toimetati isikule kätte või saadeti tema asukohta. Tähtaega ei saa asukoha kauguse tõttu pikendada.

Artikkel 50

Edasikaebuse kohta tehtud otsuse vaidlustamise menetlus

Edasikaebuse kohta tehtud otsust saab vaidlustada üksnes menetluse teel, millest asjaomane liikmesriik on teavitanud komisjoni vastavalt artiklile 64.

Artikkel 51

Täidetavaks tunnistamisest keeldumine või selle tühistamine

Kohus, kuhu esitatakse artikli 49 või artikli 50 alusel edasikaebus, keeldub kohtuotsuse täidetavaks tunnistamisest või tühistab täidetavuse ainult artiklis 37 sätestatud alustel. Kohus teeb oma otsuse viivitamata.

Artikkel 52

Menetluse peatamine

Kohus, kuhu esitati edasikaebus artikli 49 või artikli 50 alusel, peab menetluse peatama selle poole taotlusel, kelle suhtes täitmist taotletakse, kui kohtuotsuse teinud liikmesriigis on otsuse täidetavus peatatud edasikaebamise tõttu.

Artikkel 53

Ajutised meetmed, sealhulgas kaitsemeetmed

1. Kui kohtuotsust tuleb tunnustada käesoleva peatüki kohaselt, ei takista miski taotluse esitajat nõudmast ajutiste meetmete, sealhulgas kaitsemeetmete rakendamist vastavalt selle liikmesriigi õigusele, kus täitmist taotletakse, ilma et kohtuotsust oleks vaja artikli 47 kohaselt täidetavaks tunnustada.
2. Täidetavaks tunnistamisega kaasneb seaduse alusel luba võtta kaitsemeetmeid.
3. Artikli 49 lõike 5 kohaselt ette nähtud täidetavaks tunnistamise otsuse peale edasikaebuse esitamise tähtaja jooksul ning kuni kaebuse kohta otsuse tegemiseni ei tohi teha muid täitetoiminguid kui kohaldada kaitsemeetmeid selle poole vara suhtes, kelle suhtes täitmist taotletakse.

Artikkel 54

Osaline täidetavus

1. Kui otsus on tehtud mitmes asjas ning nende kõikide kohta ei saa täitmiseks luba anda, annab kohus või pädev asutus loa täita otsust ühes või mitmes asjas.
2. Taotluse esitaja võib taotleda, et täidetavaks tunnistatakse vaid teatud osa otsusest.

Artikkel 55

Õigusabi

Taotlejal, kes on saanud päritoluliikmesriigilt täies ulatuses või osaliselt õigusabi või vabastatud kulude tasumisest, on täidetavaks tunnistamisega seotud menetluses õigus saada sellist kõige soodsamat õigusabi või sellist kõige ulatuslikumat vabastust kuludest, mis on otsuse täitmise liikmesriigi õigusega ette nähtud.

Artikkel 56

Tagatise või deposiidi nõudmise keeld

Poolelt, kes ühes liikmesriigis taotleb mõnes muus liikmesriigis tehtud otsuse tunnustamist, täidetavaks tunnustamist või täitmist, ei tohi nõuda mis tahes kujul tagatist ega deposiiti põhjusel, et ta on välisriigi kodanik või et tema peamine või alaline elukoht ei ole otsuse täitmise liikmesriigis.

Artikkel 57

Maksu, tasu või lõivu nõudmise keeld

Täidetavaks tunnustamise menetluses ei tohi otsuse täitmise liikmesriigis nõuda mingit asja väärtuse alusel arvatavat maksu, tasu ega lõivu.

V peatükk

Ametlikud dokumendid ja kohtulikud kokkulepped

Artikkel 58

Ametliku dokumendi vastuvõtmine

1. Liikmesriigis koostatud ametlikul dokumendil on teises liikmesriigis sama tõendusjõud nagu dokumendi päritoluliikmesriigis, või võimalikult samalaadne toime, tingimusel et see ei ole ilmselgelt vastuolus asjaomase liikmesriigi avaliku korraga (*ordre public*).
Isik, kes soovib kasutada ametlikku dokumenti teises liikmesriigis, võib paluda asutusel, kes koostas ametliku dokumendi päritoluliikmesriigis, täita artikli 67 lõikes 2 osutatud nõuandemenetluse kohaselt kehtestatud vorm, milles kirjeldatakse ametliku dokumendi tõendusjõudu päritoluliikmesriigis.
2. Ametliku dokumendi autentsuse vaidlustamiseks pöördatakse päritoluliikmesriigi kohtutesse ning otsus tehakse päritoluliikmesriigi õiguse alusel. Vaidlustatud ametlikul dokumendil puudub teises liikmesriigis tõendusjõud niikaua, kuni pädev kohus menetleb sellist vaidlustamist.
3. Ametlikus dokumendis sisalduvate õigustoimingute või õigussuhete vaidlustamiseks pöördatakse kohtutesse, kellel on pädevus vastavalt käesolevale määrusele, ning otsus tehakse III peatüki kohaselt kohaldatava õiguse alusel. Vaidlustatud ametlikul dokumendil puudub muus liikmesriigis kui päritoluliikmesriiki tõendusjõud seoses vaidlustatud küsimusega niikaua, kuni pädev kohus menetleb sellist vaidlustamist.
4. Kui liikmesriigi kohtus toimuva menetluse tulemus sõltub registreeritud kooselust tulenevaid varalisi tagajärgi käsitlevas asjas koostatud ametlikus dokumendis kajastuva õigustoimingu või õigussuhete kui eelküsümuse lahendamisest, on kõnealusel kohtul selles küsimuses pädevus.

Artikkel 59

Ametliku dokumendi täidetavus

1. Ametlik dokument, mis on päritoluliikmesriigis täidetav, tunnistatakse teises liikmesriigis täidetavaks huvitatud poole taotlusel vastavalt artiklites 44–57 sätestatud menetlusele.
2. Artikli 45 lõike 3 punkti b kohaldamisel annab ametliku dokumendi koostanud asutus huvitatud poole taotlusel välja tõendi, kasutades artikli 67 lõikes 2 osutatud nõuandemenetluse kohaselt kehtestatud vormi.

3. Kohus, kuhu esitatakse artikli 49 või artikli 50 alusel edasikaebus, keeldub otsuse täidetavaks tunnistamisest või tühistab täidetavuse ainult juhul, kui ametliku dokumendi täitmine on ilmses vastuolus otsuse täitmise liikmesriigi avaliku korraga (*ordre public*).

Artikkel 60

Kohtulike kokkulepete täidetavus

1. Kohtulikud kokkulepped, mis on päritoluliikmesriigis täidetavad, tunnistatakse teises liikmesriigis täidetavaks huvitatud poole taotlusel vastavalt artiklites 44–57 sätestatud menetlusele.
2. Artikli 45 lõike 3 punkti b kohaldamisel annab kohus, kes kokkuleppe kinnitas või kus kokkuleppe sõlmiti, huvitatud poole taotlusel välja tõendi, kasutades artikli 67 lõikes 2 osutatud nõuandemenetluse kohaselt kehtestatud vormi.
3. Kohus, kuhu esitatakse edasikaebus artikli 49 või artikli 50 alusel, keeldub otsuse täidetavaks tunnistamisest või tühistab täidetavuse ainult juhul, kui kohtuliku kokkuleppe täitmine on ilmses vastuolus otsuse täitmise liikmesriigi avaliku korraga (*ordre public*).

VI peatükk Üld- ja lõppsätted

Artikkel 61

Legaliseerimine ja muud sarnased formaalsused

Käesoleva määruse kohaselt liikmesriikides välja antud dokumentide suhtes ei nõuta legaliseerimist ega muu samalaadse formaalsuse täitmist.

Artikkel 62

Seos kehtivate rahvusvaheliste konventsioonidega

1. Käesolev määrus ei piira selliste kahe- või mitmepoolsete konventsioonide kohaldamist, mille osalisteks käesoleva määruse vastuvõtmise ajal on üks liikmesriik või mitu liikmesriiki ning mis käsitlevad käesoleva määrusega reguleeritud küsimusi, ilma et see piiraks aluslepingu artikli 351 kohaseid liikmesriikide kohustusi.
2. Olenemata lõikes 1 sätestatust on käesolev määrus liikmesriikidevahelistes suhetes ülimuslik konventsioonide suhtes, mis käsitlevad käesoleva määrusega reguleeritud küsimusi ning milles liikmesriigid osalevad.

Artikkel 63

Avalikustamisele kuuluv teave

Liikmesriigid esitavad komisjonile lühikese kokkuvõtte registreeritud kooselust tulenevaid varalisi tagajärgi käsitlevatest siseriiklikest õigusaktidest ja menetlustest, eesmärgiga teha see teave üldsusele kättesaadavaks tsiviil- ja kaubandusasju käsitleva Euroopa õiguslase koostöö võrgustiku kaudu; selline teave hõlmab muu hulgas teavet selle kohta, millised asutused on pädevad menetlema seonduvaid asju, ning teavet selle kohta, milline on artiklis 28 osutatud mõju kolmandatele isikutele.

Liikmesriigid ajakohastavad seda teavet pidevalt.

Artikkel 64

Teave kontaktandmete ja menetluste kohta

1. Liikmesriigid teatavad hiljemalt ...*, komisjonile:
 - (a) kohtud või asutused, kes on pädevad menetlema täidetavaks tunnistamise taotlusi vastavalt artikli 44 lõikele 1 ja selliste taotluste kohta tehtud otsuste edasikaebusi vastavalt artikli 49 lõikele 2;
 - (b) artiklis 50 osutatud edasikaebuse kohta tehtud otsuse vaidlustamise menetlused.

Liikmesriigid teatavad komisjonile kõikidest hilisematest muudatustest kõnealuses teabes.

2. Komisjon avaldab lõike 1 kohaselt edastatud teabe *Euroopa Liidu Teatajas*, välja arvatud lõike 1 punktis a osutatud kohtute ja asutuste aadressid ning muud kontaktandmed.
3. Komisjon teeb lõike 1 kohaselt saadud teabe avalikult kättesaadavaks kõikide asjakohaste vahendite abil, kasutades eelkõige tsiviil- ja kaubandusajades tehtava Euroopa õiguslase koostöö võrgustikku.

Artikkel 65

Artikli 3 lõikes 2 osutatud teavet sisaldava loetelu koostamine ja hilisem muutmine

1. Komisjon koostab liikmesriikidelt saadud teadete alusel artikli 3 lõikes 2 osutatud muude asutuste ja õigusala töötajate loetelu.
2. Liikmesriigid teatavad komisjonile kõikidest hilisematest muudatustest kõnealuses loetelus esitatud teabes. Komisjon muudab loetelu sellele vastavalt.
3. Komisjon avaldab loetelu ja kõik selles edaspidi tehtud muudatused *Euroopa Liidu Teatajas*.
4. Komisjon teeb kogu lõigete 1 ja 2 kohaselt saadud teabe avalikult kättesaadavaks kõikide asjakohaste vahendite abil, kasutades eelkõige tsiviil- ja kaubandusajades tehtava Euroopa õiguslase koostöö võrgustikku.

Artikkel 66

Artikli 45 lõike 3 punktis b ning artiklites 58, 59 ja 60 osutatud tõendite ja vormide koostamine ja hilisem muutmine

Komisjon võtab vastu rakendusaktid artikli 45 lõike 3 punktis b ning artiklites 58, 59 ja 60 osutatud tõendite ja vormide koostamiseks ja hilisemaks muutmiseks. Sellised rakendusaktid võetakse vastu vastavalt artikli 67 lõikes 2 osutatud nõuandemenetlusele.

Artikkel 67

Komiteemenetlus

1. Komisjoni abistab komitee. Nimetatud komitee on komitee määruse (EL) nr 182/2011 tähenduses.
2. Käesolevale lõikele viitamisel kohaldatakse määruse (EL) nr 182/2011 artiklit 4.

* OJ: please insert the date: 9 months before the date of application of this Regulation.

Artikkel 68
Läbivaatamisklausel

1. Komisjon esitab hiljemalt kaheksa aastat pärast käesoleva määruse kohaldamise alguskuupäeva ja seejärel iga viie aasta järel Euroopa Parlamendile, nõukogule ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele aruande käesoleva määruse kohaldamise kohta. Vajaduse korral lisatakse aruandele ettepanekud käesoleva määruse muutmiseks.
2. Hiljemalt viis aastat pärast kohaldamise alguskuupäeva esitab komisjon Euroopa Parlamendile, nõukogule ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele aruande käesoleva määruse artiklite 9 ja 38 kohaldamise kohta. Selles aruandes hinnatakse eelkõige seda, millises ulatuses on need artiklid taganud juurdepääsu õigusemõistmisele.
3. Selleks edastavad liikmesriigid komisjonile asjakohase teabe, mis käsitleb käesoleva määruse kohaldamist nende kohtute poolt.

Artikkel 69
Üleminekusätted

1. Käesolevat määrust kohaldatakse üksnes selle kohaldamise alguskuupäeval või pärast seda algatatud kohtumenetluste, ametlikult koostatud või registreeritud ametlike dokumentide ja kinnitatud või sõlmitud kohtulike kokkulepete suhtes, kui lõigetes 2 ja 3 ei ole sätestatud teisiti.
2. Kui menetlus on algatatud päritoluriigis enne käesoleva määruse kohaldamise alguskuupäeva, tunnustatakse ja täidetakse otsuseid, mis on tehtud pärast nimetatud kuupäeva IV peatüki alusel, tingimusel et kohaldatavad kohtualluvuse sätted on kooskõlas II peatükis ette nähtutega.
3. III peatüki sätteid kohaldatakse üksnes nende registreeritud elukaaslaste suhtes, kes määrasid oma registreeritud kooselust tulenevate varaliste tagajärgede suhtes kohaldatava õiguse kindlaks pärast käesoleva määruse kohaldamise alguskuupäeva.

Artikkel 70
Jõustumine

Käesolev määrus jõustub kahekümnendal päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas*.

Seda kohaldatakse alates ...³⁰, välja arvatud artiklid 63 ja 64, mida kohaldatakse alates ...³¹, ning artiklid 65, 66 ja 67, mida kohaldatakse alates ...³²

Käesolev määrus on tervikuna siduv ja liikmesriikides vahetult kohaldatav kooskõlas aluslepingutega.

Brüssel,
Nõukogu nimel

eesistuja

³⁰ Kaks ja pool aastat pärast määruse jõustumist.

³¹ Üheksa kuud enne käesoleva määruse kohaldamise alguskuupäeva.

³² Käesoleva määruse vastuvõtmise kuupäevale järgnev päev.